

РІК LII, Ч. 7-8

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1995 — JULY-AUGUST

No. 7-8, LII

НАШЕ ЖИТТЯ

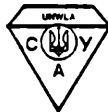

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

РІК LII ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ Ч. 7-8

Виходить раз у місяць

видає

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Неприбуткова організація

Заснований Українського Музею в Нью-Йорку

Головний редактор — **Ірена Чабан**
 Редактор англійської частини — **Тамара Стадніченко**
 Мовний редактор — **Роман Юревич**

Редакційна колегія:

Анна Кравчук — Голова Союзу Українок Америки

Марта Богачевська-Хом'як

Анна-Галія Горбач

Іванна Рожанковська

Ярослава Рубель — (з уряду) пресова референтка
 Головної Управи

Адреса редакції — 108 Second Avenue
 New York, NY 10003

Тел.: (212) 674-5508 Факс: (212) 254-2672

Адміністратор — **Наталія Дума**

Річна передплата в США

Для членів СУА ..... \$ 25.00

Для інших передплатників ..... \$ 30.00

Поодинокі номери ..... \$ 3.00

В країнах поза межами США ..... US \$ 40.00

OUR LIFE

VOL. LII JULY-AUGUST No. 7-8

Published monthly
 by

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.

Non-profit organization

Founders of The Ukrainian Museum in New York, N.Y.

Editor-in-Chief — **Irena Chaban**
 English Editor — **Tamara Stadnychenko**
 Ukrainian Language consultant — **Roman Yurevych**

Contributing Editors:

Anna Krawczuk — UNWLA Inc. President

Martha Bohachewsky Chomiak

Anna-Halia Horbach

Iwanna Rozankowskyj

Jaroslaw Rubel — UNWLA Inc. Press Chair

Editorial Office: 108 Second Avenue
 New York, NY 10003

Tel.: (212) 674-5508 Fax: (212) 254-2672

Business administrator: **Natalia Duma**

Annual subscription in the USA for UNWLA members ... \$ 25.00

Annual subscription in the USA for other subscribers ... \$ 30.00.

Annual subscription in countries other than USA ... \$40.00 US currency.

Single copy ..... \$ 3.00

ЗМІСТ

Микола Кагарлицький.	1
"Наше Життя" і візита Б. Клінтона у Києві	6
Анна Якимович. Біленька моя хатинко	7
Ярослава Рубель. Марія Крамарчук — "Жінка року 1994"	9
Книжечка про українське весілля	10
Вісті з Централі	11
Іван Красовський. Народне лемківське весілля	12
Our Life	
Virlana Tkacz. Yara's Waterfall/Reflections	18
Vasyl Stefanyk. Early in the morning she combed her hair	22
Tamara Stadnychenko. Troy Revisited	23
Ihor Magun, M.D., F.A.C.P. Answer you always wanted to know about cholesterol	24
Христя Навроцька. Наше харчування	25
Хроніка Округи. Нова Англія	26
Дописи Округ і Відділів	27
Пожертви	30
Нашим дітям	34
Посмертні згадки	36

На обкладинці: *Христіна Головач-Дебаррі "Молитва".
 Ліноріт.*

On the cover: *Christina Holowchack-Debarry "Prayer".
 Linocut.*

КАНЦЕЛЯРІЯ СУА / UNWLA Inc. HEADQUARTERS:

108 Second Avenue, New York, NY 10003
 (212) 533-4646 Директор — **Омеляна Рогожа**
 Години урядування: від 10:00 до 4:00 по пол.

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА / UNWLA Inc. SCHOLARSHIP PROGRAM:

P.O. Box 172, Holmdel, NJ 07733
 (908) 888-0494 **Luba Bilowchtchuk**

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM:

203 Second Avenue, New York, NY 10003
 (212) 228-0110 Fax (212) 228-1947

ПРЕДСТАВНИЦТВА "НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ: Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate,
 London W24HG, England

АВСТРАЛІЯ: Postup Ukrainian Cooperative Trading Society Limited,
 928 Mount Alexander Rd., Essendon, 3040, Australia

"OUR LIFE" (USPS 414-660) is published monthly (except August) by Ukrainian National
 Women's League of America, Inc., 108 Second Avenue, New York, NY. 10003
 ISSN 0740-0225

Second Class Postage Paid at New York, NY and at additional mailing offices.
 (USPS 414-660)

Postmaster: send address changes to
 "OUR LIFE", 108 Second Ave., New York, NY 10003

© Copyright 1995 Ukrainian National Women's League of America, Inc.

Oksana Petrusenko.

МИКОЛА КАГАРЛИЦЬКИЙ

"СПІВАЛА Ж ДЗВІНКО, ДУЖО, НЕЗРІВНЯННО!"

(Усе про незабутню Оксану Петрусенко)

Легендарна для українського народу, символ його пісенної душі, Оксана Петрусенко (1900—1940) — явище унікальне на оперній сцені і концертній естраді 30-их років. Секрет її яскравого й понині нев'янучого мистецтва криється передусім у тому, що вона володіла воістину могутнім за силою, необмеженим за діапазоном голосом чарівної краси — винятково рухомим драматичним сопрано, легким, дзвінким, сріблястим у верхньому регістрі, м'яким, оксамитовим у нижньому, що дозволяло їй включати до свого репертуару партії ліричного, драматичного, кольоратурного сопрано і навіть меццосопранові. Виразна дикція, кантілена, політність — невід'ємні якості цього багатого на темброві відтінки голосу. Та найголовніша його вартість — дивовижна задушевність: кожен звук, видобутий співачкою, проходив через її серце, емоційно забарвлювався. Її спів не просто вражав і дивував, а й по-справжньому хвилював.

Михайло Гришко, постійний її партнер з київської оперної сцени, сказав крилато: "Є багато обдарованих акторів, які співають красиво, правильно, технічно, а от душі людські вони залишають байдужими. Бо для справжнього співака професійної виразності ще замало.

Оксана Петрусенко не просто виходила на сцену співати: вона йшла сказати людям щось найпотаємніше, найдорожче, йшла віддати їм своє серце, свої палкі почуття. Вона жила піснею і вміла передати її першозданну красу і силу. Часом здавалося, що то не голос людський звучить, а вирує нездоланна стихія, яка заволодіває вашими думками, обіймає душу і кудись нестримно несе на своїх крилах. Ця стихія наче розривала й саму співачку. Нечуваний темперамент, високе творче горіння, надхнення великого художника завжди полоняли в ній. У її безмежному чарівному голосі було стільки життя з усіма його барвами, стільки сили й мужності, що не піддатися його своєрідній красі було неможливо. Я часто думаю, наскільки могутньою була в ній природа, —такий був Оксанин голос...".

До цих голосових вартостей співачки-патріотки не забудьмо додати ще й фізичні. Вона була напрочуд вродливою, обворожливою жінкою — високою, стрункою, пропорційно складеною, мала великі голубі променисті очі, які дивилися тобі прямо в серце, чарівну сонячну усмішку, яку називали "петрусенківською" і такий же кришталево-дзвінкий, дитинно-радісний сміх, який линув музикою й заражав присутніх.

І взагалі, вона мала якийсь надзвичайний дар владарувати над аудиторією: вийде, стане, усміхнеться — і публіка шаленіє. А вже як заспіває "Ой не світи, місяченьку", "Там, де Ятрань круто в'ється", "Зелененький барвіночку", "Ой вербо, вербо", "Гандзя", "Спать мені не хочеться" — публіку обіймає захват, екстаз: вкупі з нею вона сумує, радіє від повноти щастя й залишає заплу з жагою до життя й активної діяльності.

Одне слово, Оксана Петрусенко була народжена для щастя, кохання, добротворчості. Спів для неї був такою ж потребою, як для людини повітря. Та не зазнала вона того щастя, кохання, коротке її життя-спалах було драматичним, почасти на грані трагедії. І з життя пішла в zenіті слави й визнання, розквіту унікального обдарування, лишивши по собі в недосконалому грамофонному записі 30-их років десяток народних пісень, кілька арій з "Наталки Полтавки" та "Запорожця за Дунаєм". Ото і все, що маємо. Та й та невеличка спадщина, до якої спраглими вустами припадають мільйонні її шанувальники, ще й досі повністю не відреставрована й не переведена в грамофонний запис. Такі ми — це непам'ятні! Втім, не ми, а ті чиновники, які сиділи сидьма й нині сидять на культурі!

Народилася Оксана в селі Балаклії Харківської губернії (тепер це районний центр Харківської області, тут організований палким шанувальником співачки Іваном Шкуматовим музей її імені) 18 лютого 1900 року в убогій селянській родині. Батько помер, коли дитині було півтора року. Маті забрала доньку й переїхала з нею жити до Балаклави, тоді окраїни Севастополя. Тут і збігли її дитинство і юність. Тут уперше почула українські і російські народні пісні. Тут закінчила прогімназію, співала в церковному хорі, тими своїми горе-підробітками допомагала матері. Тут у чотирнадцять літ розпочала самостійне життя робітницею в зуттєвої фабрики. Тут вступила до народного хору, керованого Георгієм Загалом, в якому невдовзі виконувала сольові точки. Тут уперше побачила вистави мандрівної української музично-драматичної трупи під орудою Степана Глазуненка і загорілася палким бажанням стати артисткою.

Глибокої осені 1918 року Оксана Петрусенко опинилася в Херсоні — її зараховують артисткою професійного українського театру, очолюваного режисером Іваном Сагатівським. Зірками в ньому були Катерина Лучицька, Валентина Варецька, Юрій Шумський. Театрального мистецтва Оксану навчали Катерина Лучицька, вокального — Петро Бойченко, диригент, музичний керівник театру. Він захопився талановитою ученицею й буквально змусив її стати дружиною. Цей шлюб хоч тривав і невдовго, але завдав багато прикросів чарівній співаці.

На початку 1919 року Оксана Петрусенко вже активно ввійшла в репертуар і прекрасно грала Одарку, Наталку, Катерину в однойменній опері Аркаса і всі співочі дівочі ролі в п'єсах Кропивницького, Старицького, Кар-

пенка-Карого. Херсонці закохалися в диво-голос юної артистки й не пропускали жодної вистави з її участю.

1920 року на гастролі до театру приїхав Панас Саксаганський і з пієтетом поставився до співочого таланту молоді артистки, став її "хрещеним батьком" з театрального мистецтва. Він запросив її до Києва, познайомив її з геніальною Марією Заньковецькою, котра буквально закохалася в Оксанин голос. Вони обоє посприяли тому, що Оксана восени 1923 року вступила до музично-драматичної школи імені Миколи Лисенка, брала лекції з вокалу в знаменитій Олені Муравйової, яка дала світові Івана Козловського, Зою Гайдай, Ларису Руденко, Наталю Захарченко, Олександрю Бишевську... Та невдовго провчилася Оксана в Києві, на той час голодному-холодному місті. Причина не тільки в тому, що сутужно було жити, а передусім у тому, що палко закохалася в студента Методія Самелюту-Барила, готувалася стати матір'ю, хоча він заборонив їй народжувати — і вона виїжджає з Києва.

Розпочинається мандрівне життя співачки в українських музично-драматичних трупах Івана Сагатівського, Дмитра Гайдамаки, Прохора Коваленка, Василя Красенка, Владислава Силича... Всюди вона бажана, всюди завдяки їй матеріальний успіх — і директори театрів навперобій змагалися за неї. Чарівний голос Оксани підкуплював слухачів міст України, Орла, Тули, Курська, Астрахані, Нижнього Новгорода, Саратова, Глядачі, які ніколи не чули про театр, наслухавшись про легендарний голос Оксани Петрусенко, йшли на її вистави. А вона виступала в ролях Одарки і Оксани в "Запорожці за Дунаєм" Гулака-Артемівського, Наталки в "Наталці Полтавці" Котляревського, Уляни в "Сватанні на Гончарівці" Квітки-Основ'яненка, циганки Ази в "Циганці Азі" Старицького, Катерини, Гальки в однойменних операх Аркаса, Монюшка, Кулини, Сільви в оперетах "Чорноморці" Лисенка, "Сільва" Кальмана.

В нелегких умовах доводилося працювати Оксані Петрусенко в ті важкі 20-ті роки. Театри були часто діряві, вітри в них дули з усіх боків, вони взимку не отоплювалися, стіни бралися памороззю.

Чи не в якомусь такому театрі Оксана простудилася й захворіла на практично невиліковну закриту форму туберкульозу легень? А легені для співака — це повітря для співу, як серце, що рухає кровоносну систему. Артистка і цей бар'єр пододала: знали лише одиниці про її недугу, що, зрештою, позначилася на дітях.

1925 року, пройнята бажанням прислужитися національній культурі, Петрусенко приїхала до тодішньої столиці України Харкова, прекрасно проспівала перед комісією оперного театру, але коли головний диригент у пориві "ніжності" схопив її за підборіддя й тим хотів висловити своє захоплення від її співу, вона рвучко відштовхнула його від себе. Розлючений диригент вигукнув: "Ви не витримали іспиту!" — і вона з немовлям на руках, як та Шевченкова Катерина, знову повернулася в одну з мандрівних труп.

1926 року, почувши її в Саратові, відомий співак, педагог місцевої консерваторії Михайло Медведєв, перший і кращий виконавець Германа в "Піковій дамі" Чайковського, запропонував їй стати солісткою Саратовської опери і лекції співу, однак від цієї безкорисливої допомоги артистка відмовилась, бо мріяла співати на рідній землі. І все ж...

1927 рік. Оксана Петрусенко з українською трупою в Казані. Своїм рідкісним голосом вона зачарувала місцевих меломанів. Дирекція Казанської опери, наслухана про дивовижну зірку української трупи, пішла також на вистави і, вражена музичальністю, сценічністю артистки, запропонувала дебют. І вона скоряється — вирішила приїхати на Україну з багатим оперним репертуаром.

З винятковим успіхом артистка виконує арію Оксани в опері Чайковського "Черевички" — і казанці стали першими свідками народження нової яскравої зірки на вокальному небосхилі.

Тріумфально проходять її виступи в партіях Аїди, Тоски в однойменних операх Верді, Пуччіні, Ярославни в "Князі Ігорі" Бородіна, Наташі в "Русалці" Даргомижського, Лізи, Тат'яни в операх "Пікова дама", "Євгеній Онегін" Чайковського, Маргарити у "Фавсті" Гуно, Недди в "Паяцах" Леонкавалло.

Василь Москаленко, тенор, провідний соліст цього театру, закохується в Оксану Петрусенко — і вона стає його дружиною. І талантом, і моральними якостями він аж ніяк не відповідав її великому "я" людини й митця, але така вже доля співачки. І потрібне буде десятиріччя, поки цей чоловік не зійде з її дороги.

Потім були оперні сцени Свердловська (нині Катеринбург) і Самари, де артистка здобуває високий авторитет першокласної співачки. Свій репертуар вона поповнила партіями Кулави, Мілітриси, Марфи в операх "Снігуронька", "Казка про царя Салтана", "Царєва наречена" Римського-Корсакова, Горислави в "Руслані і Людмилі" Глінки, Антонії, Джульєтти в "Гофманових казках" Оффенбаха. Петрусенко виростає в зрілого майстра. Відома співачка Великого театру в Москві Наталя Шпіллер згадує:

"Я розпочинала свій творчий шлях у новоорганізованій так званій Середньоволзькій опері в Самарі. Я приїхала туди і там зустрілась з Оксаною Андріївною Петрусенко, яку запросили до цієї опери 1931 року із Свердловська. Не певна в тому, що вона десь колись займалась вокально, однак те, що я почула, мене приголомшило. Цей незвичайний голос! Величезна теситура, я б сказала видатної сили звука!

Уперше вона виступала в партії Аїди. Це було прекрасно. Поперше, вона зовні була чудова. Струнка, з незвичайною пластикою. Обличчя — перше враження — красуні! Правду кажучи, так це було й насправді. Дивні великі очі, сині! Волосся тепле, якесь золотаве! І що найбільше висвітлювало її зовнішність, — усмішка! Ця усмішка обертала її в красуню.

У партії Аїди я не бачила більше нікого в такому,

сказати б, зовнішньому 'оформленні'. Це була перука етіопки — така трішечки жорсткувата. І золотий обруч на голові. І все її убрання — шмат лілової тканини, в яку вона обгорталась, залишаючи відкритими плече, руку, браслети на руках, на ногах. І ось так вона поставала на сцені.

Прекрасна дикція чудового, дзвінкого, особливого тембру сопрано. Голос що вище, то красивіший.

Загальне враження таке сильне, що, наприклад, сцена на площі, діалог із Амнеріс — це було настільки емоційно, щиро і захоплююче, що, мабуть, такого яскравого враження я не дістала за все життя, хоч я пізніше чула цілий ряд блискучих Аїд і в нас і за рубежом. У ній було щось таке безпосередньо талановите, захоплююче, що я це запам'ятала на все життя..."

Два роки працюючи на сцені Татарської опери в Казані, вона часто виступала в концертах з українськими народними піснями, вбрана в національні строї, які сама пошила. А коли демонструвалися німі фільми "Тарас Шевченко" з участю Амвросія Бучми, "Тарас Трясило", вона виходила на сцену перед демонстрацією кінофільмів і співала — розповідала слухачам про Україну. Там, у Татарії, її назвали українським соловейком. Там її пам'ятають і досі.

Не менш прихильною до неї була й преса. Марійська газета на її концерт у столиці Йошкар-Ола відгукнулася так: "Незвичайний успіх у публіки мала артистка Оксана Петрусенко. Сильний голос, уміння володіти ним, внутрішня експресія... буквально захопили публіку, яка викликала артистку без кінця".

Слава про талановиту українську співачку розляглася по всьому Поволжю й Заволжю, а вона її не дуже тішила, бо марила Україною, палко прагнула співати свої Аїду, Тоску, Кулаву ("Снігуронька" Римського-Корсакова), Ярославну, Лізу, Кармен рідною мовою, воліла в Україні виспівати свою пісенну душу.

І ось мрія її здійснюється: 14 липня 1934 року вона стає солісткою Київського державного академічного театру опери та балету, а 15 липня дає в Києві перший свій концерт, який буквально сколихнув столицю, змусив заговорити про неї як про видатну з'яву на оперному небосхилі.

Запам'ятаймо дату — 15 липня 1934 й іншу — трагічну — 15 липня 1940 року, коли серце артистки навіки зупинилося, зацьковане інтригами, тотальними репресіями її друзів. Та й сама вона не раз висіла на волоску від смерті.

Ці шість років були роками тріумфу й безсмертя Оксани Петрусенко. За ці шість років вона здобула визнання, народну шану й офіційне звання народної артистки. Як Соломія Крушельницька свого часу царювала в Ля Скалі, так царювала, була всенародною улюбленицею на Київській оперній сцені Оксана Петрусенко.

І перша її велика й нескорена перемога — Одарка в "Запорожці за Дунаєм" Гулака-Артемівського. Найславнішим їй партнером у партії Івана Карася був Михайло

Донець, "Український Шаляпін", розстріляний енкаведистами 10 липня 1941 року (цю нову дату смерті видатного співака подаю вперше на підставі скрупульозних досліджень останніх днів життя артиста — М. К.). Ось як згадує цей дивовижний, унікальний у своєму роді дует артистка Наталя Захарченко: "Оксана Петрусенко і Михайло Донець у 'Запорожці' — це сама героїка, сама стихія, саме життя. Вони не грали, не співали, вони — жили на сцені. Все в них було природно: і коли Одарка, пойнята ревнощами, дорікала Іванові та скаржилася на своє тяжке життя, і коли Карась вирішив пожартувати з жінкою, налякавши її тим, що мовляв, 'на туркених ожениюся', і Одарка-Петрусенко щиросердно вірила йому. Але цей побутовізм не приглушував головного у виконавців — патріотичної струнки, яка з особливою силою виявилася у фіналі опери. Словами 'Україно, рідний краю, серцем я тебе бажаю' Оксана Петрусенко зворушувала залю. Скільки пристрасті було в голосі, скільки жаги, скільки сили, що, здавалося, сам переживаєш розлуку з рідною землею, сам радієш скорій зустрічі з нею. Словом, і дивитися, і слухати обох — це була радість: щирі й безпосередні вони були в житті, такі ж і в 'Запорожці'".

На жаль, від цього дуету в грамофонному записі, а отже, й для вічності, залишилися тільки пісня Одарки (у фортепіанному супроводі, із симфонічним — розмагнічено!), дует Оксани і Андрія (Андрій — Іван Шведов, тому цей дует лише нещодавно вперше в радіо зазвучав у моїй радіопередачі про Івана Шведова, якого вважали ворогом радянської України й тому довоєнних платівок з його голосом не допускали в етер) та дві арії Карася — "Тепер я турок, не козак" і "Ой щось дуже загулявся".

Здобувала блискучі перемоги Оксана Петрусенко в партії Аїди, Тоски, Лізи, Ярославни, Купави, а тим часом 1935 року летить лист до подруги херсонської юности Валентини Варецької: "Мене хочуть шльопнути, але дуже завелика я в очах суспільности..." Ось так!

Новий тріумф співачки на сцені столичної опери — Наталка Полтавка, якою вона й знесмертила своє ім'я. Кращої виконавиці цієї партії українська оперна сцена не знає. І коли з'явиться подібна їй? Та чи й треба? Гарно сказав з цього приводу Іван Козловський, наш великий українець: "Оксана Петрусенко була одна і неповторна!"

Уперше свою геніяльну Наталку в опері Лисенка в редакції Йориша артистка проявила на прем'єрі опери 28 лютого 1936 року, вдруге-втретє — на сцені Великого театру 14 березня того ж року під час першої декади українського мистецтва й літератури в Москві. Після вистави Петрусенко стала знаменитістю.

Припіднімімо завісу тих далеких літ і поновимо в пам'яті сцену, в якій артистка приголомшила всіх глибиною страждань своєї героїні.

У хату до Терпилихи — Олександри Ропської заходить виборний — Михайло Донець, сват від возного — Георгія Манька. Тільки тепер Наталка — Петрусенко усві-

домлює весь трагізм свого становища: відчаєві дівчини немає кінця. З вуст її зриваються слова: "Не минула мене лиха година..." Відтак Наталка заламує руки, падає на коліна й виливає свій біль — крик душі: "Боже, коли вже воля твоя єсть, щоб я була за возним, то викинь любов до Петра з мого серця й наверни душу мою до возного. Без цього чуда я пропаду навіки".

Настає тяжка павза. І ледь, на тремоло, в оркестрі вихоплюється пристрасна жагуча мелодія. Вона наростає, наростає — це вступ до арії. Наталка — Петрусенко встає, випростовується, як струна, й починає співати "Чого вода каламутна, чи не хвиля збила?" Ні, то не спів, то — ридання, страждання дівочої душі. Голос артистки плететься тривожно, прозоро, чисто. Кульмінація психологічних переживань героїні — фінальні слова пісні:

*Спіши, милий, рятуй мене од лютой напасти,
За нелюбом коли буду, то мушу пропасти.*

Артистка наголошує на кожному слові, а особливо довго затримує звук на фразі "коли" при повторному виконанні останнього рядка. Це "коли" звучить як фатум, як мука, крає серця слухачів, щоб потім відчаєм розрядитися на фразі "пропасти", вимовленій-проспіваній протяжно й трагічно.

По тому Наталка з відчаєм кидається до вікна, припадає до шибки: можливо, з'явиться якимось чудом Петро і врятує від загибелі. Та милого немає.

Вражений виборний-Донець, заручившись Наталчиною згодою на сватання з возним, збирається йти. Він промацує очима хату й говорить звичайне: "Прощайте!" Раптом його погляд зупиняється й затримується на хатній обставі — ніби вперше він бачить усе її убозтво і свою невдячну роль в цьому сватанні. І після того вже із зідханням і співчуттям повторює: "Прощайте!" І востаннє, вже відчиняючи двері, збагнувши усю безвихідь становища господарів, він уже з відчаєм, з докором власній совісті, з непідробним співчуттям проговорює на піяно: "Прощайте!"

Не шукаймо цих ремарок ні в п'єсі Котляревського, ні в опері Лисенка в редакції Володимира Йориша. То Донцеві імпровізації. Але які вони суттєві, доречні й на місці!

Тим часом до хати заходять дружки, садовлять Наталку на вкритий кожухом стільчик. Дивлячись на безталанну подругу, дівчата переймаються її відчаєм і, замість веселої, заводять сумну обрядову пісню й починають одягати її у весільне вбрання.

Наталка вся кам'яніє, стає схожою на мармурову статую. Лише рясні гарячі сльози скочуються по зблідлому обличчю. Скільки розпачу в її великих синіх очах! Скільки невимовного страждання!

Та ось з'являються прислані возним музики, починають награвати козачка. Дружки веселішають: одні танцюють, інші — підспівують.

І раптом на тлі цих стихійних і трохи нарочито

розіграних веселощів Наталка-Петрусенко підводиться зі стільця, обертається до матері, якусь мить дивиться на неї невидючими очима і з розпачливим криком "Мамо, мамо, безталанна дочка твоя!" падає підстреленим птахом до ніг Терпилихи-Ропської під скорботну мелодію в оркестрі.

Хто бачив Петрусенко в цій сцені, ніколи її не забудуть. Кажуть, плакали не тільки глядачі, а й артисти, музиканти оркестри.

Так, Петрусенко не грала Наталку, а переживала радість й болі героїні, мов свої власні, абсолютно відкинувши думку, що це п'єса з початком і кінцем. У партію вона вклала весь свій акторський досвід, а пісні Наталки не співала — серце ними краяла.

Зростала слава артистки, зростала й на серці тривога. Масові арешти національної інтелігенції, діячів, які співчували розвиткові української культури, нездорова атмосфера в театрі — все це негативно позначалося на самопочутті співачки. Довіритись могла лише Михайлові Донцеві та Панасові Саксаганському. Та ось 29 серпня 1937 року пустив собі й дружині кулю в лоба голова Раднаркому Панас Любченко, який підтримував і всіляко оберігав від ударів Михайла Донця і Оксану Петрусенко. Деякі артисти, озлоблені величезним успіхом співачки, тепер чекали свого вознесіння. "Ну що, доспівалася?" — кидали їй у вічі, бо бачили її в авті Любченка (якщо в Оксани Петрусенко була нагальна справа до голови Наркому, він не дозволяв їй вистоювати в чергах, а надсилав авто і приймав артистку). Мабуть, і доноси в НКВД строчили. Одне слово, Петрусенко почали викликати на допити у справі Любченка, погрожували звільнити з театру. І вона не витримала — повисилася на рушнику. Та смерть їй не судилася. Дивним дивом у Києві опинилася Анна Бегічева з Москви, яка 1935 року записувала співачку на платівки. Перед від'їздом її магнітом потягло до Оксани. Зайшла до помешкання, запитала Володю, де, мовляв, мама, той очима показав на кімнату. Вона до дверей, а звідти почувся здавлений хрип. Серце в Анни йойкнуло. Вскочила в кімнату й побачила жахну картину: Оксана висить на рушнику. Підставила миттю ближче стола, з якого артистка відштовхнулася й повисла, розрізала рушник, вхопила обважніле тіло руками... Слава Богу, Оксана була жива. Отямившись від нервового потрясіння, тої ж ночі обидві поїхали поїздом до Москви, відбулася зустріч із Ворошиловим — все владналося. А чи надовго?

1939 року пронеслася нова хвиля арештів — і над Петрусенко знову нависла загроза. Аби якось врятуватися, вступає кандидатом у члени партії, організовує бригаду артистів і їде в Західню Україну, "визволяти братів і сестер з панського ярма піснею". Звідки їй було тоді знати, що Червона армія принесла на Західню Україну неволю, арешти й репресії?! Вона вірила в катарсисну силу пісні, і нею й справді сіяла в серцях західняків-українців захват. Там і пронеслася чутка, що більшовики її та Михайла Донця спочатку нагородили, а потім роз-

стріляли. "Фальшивка", як можна вже здогадатися, мала під собою реальну основу: досьє на Донця започатковані 1937 року, а що сталося із співачкою — уже відомо. І фінал цієї "фальшивки" пророчий: Донця розстріляли 1941 року, Оксана пішла з життя при загадкових обставинах 15 липня 1940 року.

8 липня вона народила сина Олександра (нині він — кандидат біологічних наук, мені — як брат). За два місяці до пологів і в лікарні нею опікувався професор-гінеколог Олександр Лур'є. Кілька разів йому пропонували відрядження, але він не згоджувався — і поїхав 15 липня, саме в той день, коли розігралася трагедія. Він знав, що того дня співачку виписують з лікарні, вона почувалася нормально. Вранці син Володимир приніс телеграму з Москви: Великий театр запрошував стати солісткою. Подругам своїм, які прийшли її навідати, — Ніні Скоробогатько і Олександрі Станіславовій, — сказала: "Я дістала телеграму з Великого, але України я ніколи не покину: вона мені дала славу й визнання, а до Москви їздитиму на гастролі".

О четвертій годині дня Михайло Донець своїм автом мав відвезти Оксану із синочком до заміського будинку в Ірпені. А о другій з кімнати, в якій лежала співачка, почувся відчайний крик: "Рятуйте!" Лікарі до неї — кров, що пішла навально з горла, зачервонила подушку, простирало. Оксана вже не дихала. Офіційна медична довідка зафіксувала — тромб підступив до серця, та версій про ту загадкову смерть ходить і понині багато. Якій вірити? А тій, що не природною смертю пішла Оксана з життя.

Це був удар по національній культурі в саме серце.

Провести Оксану Петрусенко на Байкове кладовище 17 липня вийшов увесь Київ. І плакав увесь Київ. Ні, плакала вся Україна за своєю співучою дочкою. І звучали віщі рядки Павла Тичини з поезії "Пам'яті Оксани Петрусенко":

*Й народ, яким жила ти, — вічна сила —
Носитиме твій образ на руках!*

*Що смерть? Сьогодні хай скосила,
Але не скосить у віках!..*

*Співала ж дзвінко, дуже, незрівнянно!
А голос був — із щирого срібла!*

*Ой рано, рано, дуже рано,
Оксано, ти від нас пішла...*

Збігли десятиліття, а голос Оксани не перестає хвилювати. Я щасливий, що ця геніяльна співачка освятила й моє життя, стала моєю творчою долею і духовною музою. Про неї видав чотири книжки, а п'ята, над якою вже не буде цензурного насилля й партійного тиску, — ще попереду. І гордий я, що явив цю співачку народові у всій величії й трагедії її могутнього таланту. Однак ще й зробити багато треба: душу генія збагнути — надскладне творче завдання.

*Mrs. Clinton with representatives from Eli Lilly Pharmaceutical Company, which donated equipment to the Center for Maternal and Child Health Care.
Пані Гіларі Клінтон з репрезентантами Eli Lilly фармацевтичної фірми, яка подарувала обладнання до Київської лікарні Матері і Дитини.*

P R E S S

Visit of
First Lady
Hillary Rodham Clinton
to
Kiev, Ukraine

May 10 - 11, 1995
Center for Maternal & Child Health Care
Women's Breakfast

”НАШЕ ЖИТТЯ” І ВІЗИТА Б. КЛІНТОНА У КИЇВ

До успіху візиту президента Клінтона у Київ 10—11 травня ц. р. маленькою мірою причинилося і ”Наше Життя”. Журналісти, які були акредитовані до групи, що їздила з пані Гіларі Клінтон по Києву, мали окремі виказки з українською вишивкою і американським прапором. Вишивка була копією зразка на обкладинці червненого числа журналу за 1993 рік: уставка рукава жіночої сорочки зі Сокальського повіту з початку цього століття.

У програмі пані Клінтон були дві окремі візити, де вона їздила без Президента: в лікарню матерів і дітей, яка має зв'язок з лікарнею Пенсильванського університету, — першого дня і сніданок з вибраними жінками України, де господинею була пані Людмила Кучма, дружина президента України, — другого дня.

Таня Хом'як, прес-аташе американського посольства в Алма-Аті, Казахстан, була однією із понад тридцяти американських дипломатів, яких запросили з різних країн і з Вашингтону підготувати візиту, бо в них є досвід з візитами високих рівнів. (Таня Хом'як працювала у київському посольстві влітку 1992 року, коли була в аспірантурі дипломатичної школи ім. Флечера і приїжджала з Казахстану допомагати у влаштуванні короткої візиту Президента Клінтона до Києва в січні 1994 року, а в Казахстані займалася пресовими справами декількох візит високих гостей, в тому числі віцепрезидента Гора і міністра оборони Перрі.

Цим разом її запросили до Києва за два тижні до візиту Президента Клінтона і за цей час штаб дипломатів під керівництвом амбасадора Вільяма Міллера кожного дня розробляв тисячі деталей, пов'язаних з

візитою (крім Клінтонів, до Києва приїхали два міністри, з півтисячі помічників і коло триста журналістів). У Києві за незалежної України ще ніколи не було американської державної візиту, а тому й багато подробиць, які звичайно полагоджує уряд-господар, довелося полагоджувати американцям-гостям у тісній співпраці з українськими колегами.

На самі дні візиту Тані Хом'як доручили займатися журналістами, які мали супроводжувати пані Клінтон. Серед іншого, їй треба було виготовити відповідні виказки і тут вона вирішила, що на виказці має бути українська вишивка. Характерно, що для цього, як і для вирішення інших питань, доручених їй, вона ні в кого не мусіла просити дозволу: кожний відповідальний за якусь ланку візиту розв'язував питання сам. (Це різко відрізняється від звичаю в Україні, де на дозвіл, а зокрема на печатку начальника, урядовці і громадяни витрачають багато часу).

Таня Хом'як сама знайшла в Києві ”Наше Життя” з вишивкою, принесла його дизайнерові амбасадри і цей на комп'ютері відтворив вишивку в кольорах.

”Це просто випадок, що вишивка, яка мені потрапила в руки, — з Сокальського повіту, — сказала Таня Хом'як. — Але для мене це особливо приємно, бо моя мама, Марта Богачевська-Хом'як, родом зі Сокаля”.

На виказці над узором вишивки написано ”Press”, а нижче: ”Visit of First Lady Hillary Rodham Clinton to Kiev, Ukraine, May 10—11, 1995. Center for Maternal & Child Care. Women's Breakfast”. А внизу — американський прапор.

Лев Олександрович

БІЛЕНЬКА МОЯ ХАТИНКО...

Біленька наша хатинка — дорога і рідна для серця кожного українця. Стрінеш її на безмежних лісостепових і степових просторах від Прикарпаття аж до кордонів Росії і далі, біля доріг і великих шляхів, завжди мирна, для всіх відкрита і гостинна. Сама біла, здалеку виглядає як грибок з темною шапкою-стріхою, а на світлому тлі видніються заокруглені очі-вікна.

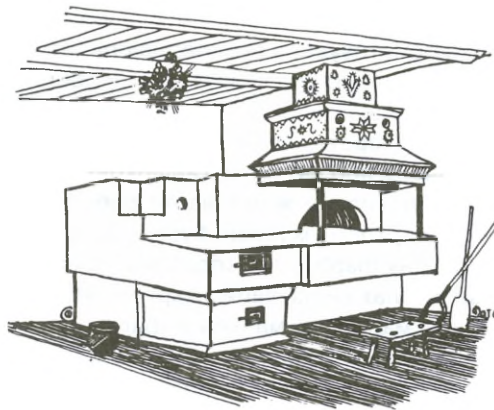
Споконвіків у нас на Україні і, зокрема, на Буковині (Чернівецька область), незалежно з якого матеріалу будували хату, стіни її ззовні і зсередини оброблялись глиною. Як писав український дослідник народного житла Григорій Коваленко, "українська хата несе на собі глину, незалежно від того, з чого сама зроблена".

Якщо житло будували з дерева (кругляка, напівкругляка, дощок), то з обох боків стіни обкидали грубим шаром глино-солом'яної суміші. В районах, ближчих до Дністра, де дерева було мало, хати будували з глини. В землю закопували сохи, між якими з пруття плели пліт (городжені хати) або робили із патикув каркас (кільовані хати). Каркас з двох боків забивали глино-соломою або поміж патиками заплітали глино-солом'яні вальки. Всі тяжкі будівельні роботи виконували чоловіки. На завершальному етапі будівництва, коли вже залишались легші і делікатніші роботи, то в переважній більшості їх виконували жінки.

Взагалі, на Буковині для глиняних робіт господарі скликали толоку. На допомогу запрошували до себе сусідів та родичів. Спільною працею, часто з музикою та піснями, люди виконували цю роботу. Господарі організовували спільний обід та вечерю. Жінки вигладжували стіни з двох боків спеціальною дерев'яною лопаткою-гладійкою і сумішшю глини з пшеничною половиною. Коли стіни підсихали, то сумішшю глини з піском ще раз їх вигладжували. Подібні роботи виконували і з долівкою. Спочатку її довбнею добре вбивали, потім вирівнювали і вимашували. Деколи в цих роботах жінкам допомагали чоловіки. Потім вже починалася чисто жіноча робота.

Коли стіни хати добре висихали, то їх декілька разів вибілювали. Білили різними засобами: білою глиною, крейдою, вапном. До білила додавали добре просіяного річкового піску і від того поверхня стін ставала шороховатою, рельєфною.

Крім білої глини використовували й інші кольорові глинки, які в народі називали глеєм (сива, жовта, червона). Ці види глин вживали для підведення стін, долівки, декоративного малювання.

*Розписаний комин.
Decorated chimney.*

На Буковині глиняні роботи виконували з особливою акуратністю. Мені не раз доводилося бувати по буковинських селах, деколи заночувати в людей. Завжди вражала велика працюovitість та невтомність сільської жінки.

У 80-их роках купували до Музею народної архітектури та побуту у Львові давню хату середини XIX ст. з с. Шилівці Хотинського р-ну Чернівецької області. Господиню звали Оксана Банар. Склалося враження, що ця жінка відпочиває на добу 2—3 години. Попри цілоденну роботу на полі, вона приходила до дому і до пізньої ночі поралася біля хати. Якраз в цей час господар добудовував до літньої кухні додаткове приміщення — шопу. Будували вони давнім прадідівським методом. Господиня викінчувала всі глиняні роботи, вигладжувала акуратно стіни, потім вибілювала їх. В хаті і на садибі все виблискувало чистотою і охайністю.

Не тільки в цьому селі, але й в цілому ряді сіл, які розташовані одне за одним по трасі Чернівці—Хотин, селянські садиби надзвичайно чисті та охайні. На обійстях так все вміло скомпоновано, що не видно ніде слідів перебування домашніх тварин. Подвір'я чистеньке, порослі зеленою травичкою-муравкою, стежки викладені кам'яними плитками. Особливо охайні хати як ззовні, так і зсередини. Скрізь відчувається дбайлива рука жінки-господині.

Поруч з новими та поверховими будівлями на селах ще залишились подекуди старі біленькі хати і господарські будівлі, знизу підведені кольоровими глинками.

Особливістю буковинського житла є його мальовничість. На кожному кроці відчувається потяг до краси, бажання "причепурити" свою хатку.

Традиція прикрашувати житло малюнками і фарбами сягає в глибоку давнину. Глиняні моделі трипільського житла III—II тисячоліття до Христа були орнаментовані поліхромним розписом.

Для нанесення орнаменту чи малюнка жінки та дівчата використовували нескладне приладдя та нехитрі фарби. Окремо для кожної фарби робили щітки з колосків, проса, ганчірки, клоччя, пір'я курки, котячої чи собачої шерсти, щетини. Різні крапки та ягідки робили пальцем або ватою чи ганчіркою.

В селах Буковини жінки часто робили штампи-візерунки з картоплі, моркви, буряка. Ці штампи мачали в потрібну фарбу і прикладали до печі чи стіни. Подекуди в селах вирізували з картону або твердого паперу різні малюнки, мачали в фарби і відбивали на стіні. Перед малюванням жінки приготувляли фарби. Спочатку по ярах чи урочищах накопували свою власну "прастару" глину — жовту, червону, сиву. Решту фарб виготовляли самі (сік рослин, попіл, сажа). Малювали хати ззовні і всередині. Часто ззовні над вікнами і дверима хати жінка чи дівчина-декоратор вимальовувала гірлянди у вигляді хвилястої лінії з листочками і квітками. Знизу замальовувала призьбу, обводила лінією місце, де сходиться призьба зі стіною. Всередині хати головна увага зосереджувалась на малюванні печі. Це робили звичайно дівчата та молоді жінки. Піч завжди до свят та урочистих подій вибілювали і прикрашали малюнком, а місце, де виходив дим, щотижня забілювали, кольоровими глинками підводили черинь, припічок, де ставили закопчені горщики. Лініями виділяли переломи площини і згини. Особливо гарно розписували комин (горн) і грубку. В підгірській смузі Буковини цей розпис скромніший. Особливо гарний він у басарабській частині Буковини (Хотинщина).

Майстриня-художниця брала сюжети з природи та інтерпретувала їх по-своєму. Багата та мальовнича буковинська природа, світ яскравих кольорів, розмаїття квітів, буйні сади і безмежні лани давали надхнення народним майстриням на творчість. Переважав рослинний орнамент з персонажами з тваринного світу (пави, птахи, коні). В давнину все це малювання мало магічне значення. Форма кола чи спіралі були знаками сонця. Символи поступово втрачали

Гірлянда над вікном

Decorated window.

магічні значення, але народ зберіг любов до цих мотивів та інтерпретував їх у нові образи: квіток, зірочок і т. д.

Улюбленим в настінному малюванні був червоний колір. В народній уяві він є символом краси, радості, ніжності. В давнину він був оберегом від злої сили. Як пережиток сивої давнини, ще у 80-их роках під час експедиції ми зустріли давню хату, навколо обведену червоним кольором. Жінка, яка обвела хату червоною фарбою, вже не розуміла значення цього обводу. Вона нам пояснила, що їй просто так подобалось. Найбільш вживаний жовтий колір. Він часто виступає як фон і як основний барвник. Ще використовували синю глинку. З купованих фарб, що набули поширення на початку ХХ ст., користувалась популярністю синя фарба-синька. Синькою підфарбовували білі стіни, надаючи їм блакитного відтінку. Чорний колір — "сажу" використовували для підведення стін знизу.

Біла буковинська хата, гарно підмальована, виглядає здалеку як біла українська вишита сорочка. Недарма етнографи в минулому відзначали, що в західній Україні найчистіший тип української хати зберігся на Буковині.

Львів, 1993 р.

*Рослинні орнаменти для розмальовування хат.
Plant ornamentation for decorating houses.*

МАРІЯ КРАМАРЧУК — ”ЖІНКА РОКУ 1994”

Громадська духовість народу — це найбільша сила нашої держави. Протягом усієї нашої історії американці завжди прагнули служити для спільного добра. Ваша участь і посвята служінню іншим є важливою для посилення цієї тривалої спадщини. Беручи більше відповідальності за себе, за наші родини та за громади, ми можемо заповнити світліше завтра для майбутніх поколінь. Я похвалю Вашу глибоку дбайливість про наше майбутнє та Вашу зразкову посвяту для покращення нашого світу.

ПРИВІТ ВІД ПРЕЗИДЕНТА Б. КЛІНТОНА

Шлях для признання жінці рівноправності був довгий і важкий. Зокрема українська жінка у своєму громадсько-суспільному розвитку була зв'язана опінією, пересудами і частинно законами, аж поки своєю наполегливою працею і прикладом прорвала греблю. Українська жінка досягла своєї мети і стала повноправною одиницею у своєму суспільстві. Як приклад сьогодні можна поставити Марію Висоцьку-Крамарчук, яку в листопаді 1994 р. Асоціація Українських Американських Підприємців і Бізнесменів вибрала ”Жінкою Року 1994”, оцінюючи її довголітню працю для української громади, тісну співпрацю з різними місцевими організаціями, церквою, молодечею організацією Пласт тощо.

Марія Крамарчук є душею життя української громади в Рочестері. Вона очолює громадські комітети, бере активну участь в житті громади. Свої обов'язки виконує зразково і точно, тому не дивно, що без неї майже нічого не відбувається в громаді. Годі перелічити всі організації і комітети, в яких вона брала активну участь. Все ж таки варто згадати хоч декілька: Об'єднання Українсько-Американських Організацій Рочестеру, Координаційний Комітет Допомоги Україні, Комітет 1000-ліття Хрещення України, Гарвардський Проект, Осередок Української Спадщини ”Мозаїка”, Комітет Українського Музею в Нью-Йорку.

Вона також включається у всегромадські спільні акції, як відзначування національних і релігійних святкувань, влаштування мистецьких виставок, показ народної ноші, курси української мови для дорослих, дописує до української преси. За її всесторонню громадську працю в 1993 р. ветерани І Української Дивізії Української Національної Армії відзначили Марію Крамарчук грамотою.

Любов, почуття обов'язку, праця для рідного народу і допомога іншим — це прикмети, які були прищеплені Марії материнською піснею і молитвою, школою, оточенням і визначили шлях, по якому вона йде усе життя.

Будучи гімназисткою, вона включається в працю наукових драматичних гуртків, хору, Товариства ”Просвіта”, спортивного Товариства ”Сокіл” та Союзу Українок. Вона була учасницею історичного Першого Сві-

Президент Об'єднання українсько-американських організацій в Рочестері Роман Куціль (зліва), вручає грамоту Марії Крамарчук. Справа — президент Асоціації українсько-американських підприємців і бізнесменів Йосиф Гарбовський.

President of the Ukrainian American Organizations in Rochester Roman Kucil (on the left) presenting a citation to Maria Kravchuk. Third on left, Joseph Garbovskyj, B's & P's Ukrainian Association President.

тового Жіночого Конгресу 1934 р. в Станиславові. Виховання в патріотичному дусі з великим почуттям обов'язку стало підставою у дальшій праці поза межами рідного краю. Рідна хата, українська приватна гімназія ”Рідна Школа” створюють умови для всебічного інтелектуального і духовного розвитку, на фоні якого кристалізується характер і світогляд молодії Марії.

Вищі студії почала у Відні, а відтак продовжувала в Рочестері, що стало базою для її професійної праці.

Марія Крамарчук є однею з найактивніших членок Союзу Українок Америки. В 1951 р. вона стала не тільки ініціаторкою, але й співосновницею 47-го Відділу СУА ім. Лесі Українки в Рочестері та є довголітньою головою цього Відділу. За її головування СУА започаткував щорічні зустрічі градуантів "Рідної Школи" з громадянством, "вишивані" вечорниці, засновано дитячу світличку, яка існує по сьогодні, але вже під опікою молодших членок СУА. В різні часи при Головній Управі СУА була організаційною референткою, членом Головної Управи СУА та статутової комісії Світової Федерації Українських Жіночих Організацій. Останні 10 років очолює Окружну Управу Північного Нью-Йорку. За її жертвенну працю була два рази відзначена Головною Управою СУА.

Марія Крамарчук — людина глибокорелігійна, високих моральних принципів, рішуча, прямолінійна,

принципова, а понад усе вона — людина праці. Беручи до уваги її жертвенну і корисну працю для громади, нас не дивує, що громада Рочестеру належно оцінила її заслуги. Визначні особистості, які брали участь в церемонії, — це ще один доказ її самовідданої праці, для якої вона довгі роки посвяtilася, збагатила громаду, виховала нове покоління, яке приходить на зміну. А для неї це найкраща подяка. Під час церемонії їй вручено грамоту і подарунок. На церемонії присутні були: Люїз Слютер — конгресмен, Роберт Кінг — президент Законодавчої Палати, А. Екерт — мер Рочестеру, мер Айрондеквоту та інші достойники, представники місцевих та громадських організацій. Привітав її і президент США Білл Клінтон.

Ярослава Рубель,
пресова референтка Головної
Управи СУА.

Як доказ вдячності за вияви признання і прихильності за мою працю в Окружній Управі Північного Нью-Йорку протягом 20 років на пості голови, складаю через 47-ий Відділ СУА 100.00 дол. на фонд репрезентації СУА. Усім шановним головам Відділів 46, 47, 49, 68, 97, 120 та їхнім членкам сердечно дякую за чудовий "прощальний" дарунок у формі золотої брошки, яка буде моїм талісманом у майбутньому, та бажаю найкращих успіхів у праці для Союзу Українок Америки!

Рочестер, Н.-Й.

Марія Крамарчук,

КНИЖЕЧКА ПРО УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

Заходом пластунок куренів "Перші стежі" вийшла 50-сторінкова книжечка Лариси Онишкевич "Сучасне українське весілля в північній Америці" — поради та опис, крок за кроком, як підготувати і провести традиційне українське весілля.

У книжечці подано опис основних елементів українського весілля (давні символи і ритуали) і застосування звичаїв на сьогоднішній день на цьому континенті. Подано також точний опис ритуалів від заручин до дівич-вечора і роблення гільця. Особливо детально описано день вінчання: дійові особи, потрібні предмети, акт благословення, виїзд до церкви, акт вінчання, весілля. Для головних учасників ритуалів подано тексти висловів і діалогів (слово в слово, як у драматичному тексті). Додано також кілька зразків текстів запрошень і подяк.

Підсумовані повищі інформації подані окремо англійською мовою (на 10 сторінках). Залучено також готовий текст англійською мовою (на 2 сторінках), який можна скопіювати і давати на столи на весіллі для осіб, які не знають українських звичаїв. Ціле видання має багато ілюстрацій Мокі Кокоріс, Люби Мазяр; на обкладинці — ілюстрація Михайла Дмитренка.

Книжечку можна замовляти у пластунок із "Перших стеж" за \$7.00, або поштою (додавши ще \$3.00 на пересилку) у Ms. Maria Hankewych, 2327 W. Rice St., Chicago, Ill, 60622.

ВІСТІ З ЦЕНТРАЛІ

1. XXIV Конвенція СУА відбудеться 24—27 травня 1996 р. в Radisson Hotel of Buck County, 2400 Old Lincoln Highway, Trevose, Pa. 19053.

2. Річні засідання Головної Управи СУА відбудуться 21—22 жовтня 1995 р. в готелі Голідей Інн, Нью-Джерзі.

3. Річні наради СФУЖО відбудуться 27—29 жовтня ц.р. в Торонті, Канада.

До кінця травня ц. р. одержано звіти від таких окружних пресових референток: Іванни Мачай — Округа Нью-Йорк, Ірини Руснак — Північний Нью-Йорк, Марії Константин — Дітройт, Іванни Шкарупи — Огайо.

4. На загальних зборах Українського Музею в Н.Й., які відбулися 11 червня ц. р. в Нью-Йорку головою переобрано д-ра Осипа Данка. До Управи Українського Музею ввійшли такі членки СУА:

1. Анна Кравчук (заст. голови)	— 1996
2. Іванна Рожанковська (заст. голови)	— 1996
3. Віра Скоп	— 1998
4. Ольга Гнатейко (член Екзекутиви)	— 1996
5. Марія Томоруг (член Екзекутиви)	— 1996
6. Варка Бачинська	— 1997
7. Катря Червоняк	— 1998
8. Лідія Крушельницька	— 1998
9. Ольга Левицька	— 1997
10. Олімпія Роговська	— 1998
11. Христина Шох	— 1998
12. Ілона Шиприкевич	— 1998
13. Ліда Білоус	— 1998

Голова Союзу Українок України Атена Пашко відвідала Америку в складі делегації представників Народного Руху України. 17 травня ц. р. відбулася неофіційна зустріч голови СУА Анні Кравчук та членки СУА з А. Пашко.

У дружній атмосфері було порушено багато справ. О. Тритяк розказала про конкурс СУА для дітей і молоді "Родина-1994", проголошений у травні 1994 р., обговорено справи співпраці СУА та СУ зі Суспільною службою України та можливості делегування членів СУ на Міжнародну жіночу конференцію в Пекін у вересні ц. р. А. Пашко розказала про заснування "Фонду талановитих дітей" при СУ, про організацію великодніх свят в Харкові під назвою "Слобожанський Великодень". Членки СУА цікавили плани новостворених жіночих організацій "Ділові жінки" та "Либець", а також праця СУ в селах України.

На закінчення, разом із добрими побажаннями від членки СУ, А. Пашко вручила Анні Кравчук вишиваний рушник.

Зліва: Надя Савчук, Євгенія Івашків, Ірина Мокривська, Лідія Черник, Ольга Тритяк, Варка Бачинська, Олена Процюк, Омеляна Рогожа, Наталія Дума. Перший ряд: Анна Кравчук, Атена Пашко, Марія Савчак.
Left to right: Nadia Sawczuk, Eugenia Ivashkiw, Irena Mokriwsky, Lidia Czernyk, Olga Trytyak, Barbara Bachynsky, Olena Procyk, Omelana Rohoza, Natalia Duma. Anna Krawczuk, Atena Pashko, Maria Savczak.

Серпенто лімато Союз Українок
Америци, Третього року,
цесміюів, мійсткої мрвці
це користь немія
України,
зміро
Атена Пашко
Нью Йорк, 17. V - 95r

НАРОДНЕ ЛЕМКІВСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

(Закінчення)

ВІРУВАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ ШЛЮБОМ

Під час шлюбної церемонії молоді стоять спокійно. Щоправда, молода повинна кілька разів оглянутися на дружок і дівчат та подивитися їм в очі. Це означає, що дружка чи дівчина, на кого спогляне молода під час шлюбу, швидко вийде заміж.

Коли священник накладе на голови молодим корони, то перший дружка і дружка повинні увесь час слідкувати та при потребі підтримувати корону, щоб не впала. За народним повір'ям, той, кому впала корона, незабаром овдовіє.

Дружки слідкують, щоб молодий, коли клякає, не приступив ногою край спідниці молодої, бо таким чином верховодив би нею. Навпаки, дружка намагається кінцем спідниці молодої накрити ноги молодому. Це означало б, що молода буде верховодити. Як дружка розумний і хитрий, то не дасть цього зробити, щоб молода "верховодила" все життя чоловіком.

Також вважається, що жінка керуватиме чоловіком, якщо стрічки, які звисають з вінця молодої, вкривають ноги молодого. Дружки, ніби поправляючи стрічки, намагаються закинути їх на ноги молодого. В таких випадках дружка негайно відкидає з ніг молодого стрічки. Обі сторони широко вірять, що від їх зручності залежить щастя новоженців.

По присязі (на колінах) молода старається піднятися першою, щоб муж над нею не верховодив і в усіх справах щоб завжди була першою. Вірять, що ясне і спокійне горіння свічок — признак, що життя молодих буде добре, як свічки тріщать і "порскають" — молоді будуть лягати, а як свічки горять мляво — будуть хворіти.

Молода і дружки слідкують, щоб хтось не зірвав, або не розірвав молодій вінця на голові, бо життя складеться невдало. Під час шлюбу родина пильнує, щоб хтось не задзвонив у дзвони, бо молоді були б нещасливі і могли б, нібито, передчасно вмерти.

У деяких гірських селах існує звичай, що молода, по виході з церкви, кладе собі за пазуху куряче яйце і пропускає його попід одяг, щоб упало на землю. Це знак, що у молодої будуть легкі роди.

ГОСТИНА ПІСЛЯ ШЛЮБУ У МОЛОДОЇ

По дорозі додому молодий з молодою повертаються упарі. За ними ідуть дружки з дружками, родина, гості. Настрій у всіх веселий. Всю дорогу співають, жартують.

Не зийдеме з воза,
Треба нам драбинки,
Не підеме дохиж,

Дайте нам згорівки, — зтягають вже під хатою молодої. На подвір'ї гостей зустрічають батьки і рідня молодої. Мати обходить довкола весільної дружини з

мискою пшениці і обсипує молодих та гостей на щастя. Доматар запрошує всіх у хату. Сідають за столи, молоді посередині. Свашки і дружки співають.

Дружки зтягають жартівливу для молодої:

А я тобі присягала аж мі ножки терпли,
Же я тебе не опушу аж до самої смерти.
Ой Марисю, ти Марисю, шкода твого зросту,
Дістала єс хлопа, як заячу ножку.

Всі співають для молодого:

Юж єм ся оженив, юж єм ся потішив,
Юж я своє пірко на клинок повісив.
На клинец, на клинец, аж на самий сподок,
Жеби люде знали: же я не паробок.
На клинец, на клинец, на клинец в коморі,
Дармо мя паробки чекате на дворі.⁵

Гості стараються в піснях натякнути господині та куховаркам, що час би вже й обід подати. А тому свашки зтягають.

Виховала-с, мамусь, для Ваньося жену,
Але-с нам не дала курочку печену.
Курочку печену, згорівку варену,
Лем єм рихтувала для Ванюсе жену.

Мати та її помічниці приносять на стіл закуску, спочатку холодну (сир, масло, бриндзю, холодець) далі гарячу їжу: бульйон ("росіл") з різанками (лапшею), м'ясо варене, картоплю, риж зварений на густо в молоці, пироги з сиром або капустою, печені вироби з тіста, горілку. Перший наливає староста, проголошує короткий тост за щастя молодих. Далі п'ють по черзі, гостяться. Молодий також за столом сидить у капелюсі. Випивши і закусивши, дружки зтягають для дружбів жартівливу:

Ой дружба я дружба,	Панове дружбове
Тяжка моя служба.	Так ся пописали,
Зо штири дні-м косив,	За порцію пива
За дружбу-м ся просив.	Корчму очухрали.

Дружки увесь час наполегливо запрошують їсти, "не ганьбитися". Свашки співають відповідно до настрою, а також залежно від того, яку їжу подають:

Не буду я капусточку іла,
Бо би мене голова боліла,
Але буду палюночку пити,
Не буде мя голова боліти.

У перервах між співами грають музики. В тих селах на Лемківщині, де гості при вході не платять музикам за

⁵ І. Бугера. Українське весілля... стор. 3.

"марша", існує звичай інший. Старший музикант оголошує, що не годні вже грати, "бо ся струни пообривають". Тоді дружба підходить до кожного гостя з тарілкою, а зібрані монети висипає музикантам до басів. Знову звучить музика і весела лемківська пісня.

Пізній вечір. Обід підходить до кінця. Підіймається староста, який у своїй черговій промові дає настанови молодим, радить прожити все життя в злагоді, бо:

Де згода в сімействі, Щасливі там люди,
Де мир і тишина, Блаженна сторона...

Далі бажає їм численних, слухняних і розумних діточок, дякує батькам молодій за гостину. Гості виходять з-за стола.

— Гей, гудаки, танець свашкам! — розпоряджається дружба і підспівує:

А я старий дидра, дидра, А на старіст мусит, мусит,
Не танцював нігда, нігда, Бо мя кашель дусит, дусит.

Свашки ідуть у танець одна зі старостою, одна з його помічником, або якимсь старшим селянином. Молоді і дружки в хаті не танцюють.

— Всі до боїска, — командує дружба.

Весело співаючи, молодь, а також старші виходять з хати і подаються до простого боїска, де в кутку на підвищенні вже розмістилися музики. Староста підіймає палицю і стукає по стелі:

— Молодята наперед, дружби і дружки за ними, далі старости зо свашками і весільні гості.

Танцюють "марш-коло". Час від часу свашки або староста зупиняють музиків, щоб проспівати черговий куплет якоїсь пісеньки.

Ой гудачку п'єкні граш, Як ес ходив дес по Руси,
Лем не свої гушлі маш. Вкравес ти їх там комуси.

На залі лише мигтять різні кольори, зливаються у чарівні кола. Вихровий танець поступово сповільнюється і зупиняється. Опісля молоді та дружки з дружками танцюють короткий і швидкий танець "потряску".

— А тепер танцювати всім — і весільним і невесільним, — велить староста.

Стукіт десятків підшов зливається зі звуками скрипок в єдину гармонію. Танець тягнеться довго.

— Пара за паром!

Всі попарно вишиковуються в одне коло, дрібно пританцьовуючи.

— Єдна дівка вперед!

Пари міняються. Кожна дівка чи молодиця поступає пару кроків наперед, а до хлопця підходить дівчина від задньої пари.

— А тепер колічко!

Всі парами беруться за руки, творячи велике рухливе коло.

— Дівки до середини!

Дівчата вискакують з загального кола і створюють в середині менше (не розтягують руки).

— Дівки вліво, парубки вправо!

— Молодий з молодією до середини!

Створюється насправді незабутній букет кольорів.

Здається, що великий квіт постійно розкриває або закриває свої пелюстки. Коли вже танцюристи зовсім втомилися, оголошується коротка перерва, протягом якої не затихає пісня.

Наступний танець замовляє дружба.

— Давайте, гудаки, округлого, але жеби аж земля застогнала!

Хлопці хапають дівчат і всі закручуються у шаленому вирі "округлого" танцю (подекуди "обертан"). Але незабаром окремі пари, що не витримують такого темпу, відходять. Музики грають так довго, поки танцює остання пара. Цій парі найвитриваліших всі присутні дружньо плескають в долоні.

Танці продовжуються до ранку.

Уранці гостей запрошують до хати, де столи наново заставлені закускою і випивкою. Поснідавши, весільна дружина і гості продовжують співати і жартувати.

Ой верше, мій верше, Юж мі не ходити
Мій зелений верше, Горі тим поточком,
Юж мі так не буде (2) Юж мі не водити (2)
Як мі било перше. Милого під бочком.

Юж мі не ходити, Юж мі так не буде
Кади я ходила, Як мі било глони,
Юж мі не любити (2) Юж мі не заквітне (2)
Кого я любила. Квіток на яблони.

Молода за столом починає плакати. Адже незабаром вона повинна покинути батьків і йти за невістку в чужу хату, де почнеться нове, трудне життя.

Свашки звертаються до молоді:

Зберайся, Марисю, з нами,
Бер шубоньки з писами (на лисячих шкірках)
Горсетик вибиваний (з вибиваними бляшками)
Кабатик з галенами (срібні нашивки).

Батько і мати плачуть. Свашки співають для них:

Повибивай, мамко, клинці,
Де вішала Марися вінці,
Най ті не заваджают,
Най ті жалю не додают.

Староста просить приготувитися до "останнього благословенства". Дружба приносить стілець і ставить посеред хати. На нього сідають батько і мати молоді. Молоді тричі кланяються, цілуються з батьками, а потім з цілою родиною. Батьки приповідають:

— Я тя благословлю, дорога доню, най тя Панбіг благословить...

Музиканти відіграють тужливі мелодії "ладкання".

Під кінець цієї церемонії свашки співають:

А ти, мамонько, не фикай,
Лем ладоньку напихай,
А ти, тату, не плачи,
Лем виводжай рогачи (воли)
І коровички крайні,
Што визерают зо стайні.

Староста дякує за гостину, за виховання дочки, яка вступає на новий життєвий шлях. Свашки співають

молодій:

Мамусю, мамусю, я ваша дітина,
То мі ся належит лада і перина,
Лада і перина, корова з телятьом,
Жебим не ходила все до вас з горнятьом.

Весільні допомагають складати на віз майно (віно) молодої: скриню (ладу), перину, подушки, мішки з зерном і інше. Буває, що мати неохоче ділиться маєтком і свашки помічають це та кепкують із-за скупости матері:

Ой ци я, мамонько, не ваша дітина,
Же сте мі наклали до лади каміння?
До лади каміння, до перини сіна,
Ой ци я, мамонько, не ваша дітина?

Існував звичай, що при від'їзді молодої з дому дружби тягли з хати усе, що їм в руки попало, виганяли свиню, ловили курей. Частіше це викликало сміх, а іноді навіть конфлікти з родиною молодої. Зрештою, в кожному випадку все кінчалося миром.

Молодий повинен дати "викуп" матері молодої за "віно". Якщо свашки порахують, що дав замало, насміхаються з нього:

Шкода тя, Марисю, Чуга позичена
Шкода тя за нього, І гуня не його.

Опісля дружби знову "жегнають пороги", стають по обидва боки дверей і схрещують угорі топірці. Всі виходять.

Фіра прикрашена квітами. В останню чергу мати молодої виносить і кладе у скриню коровай, який у батьків молодого поріжуть і обділять кусками родину і весільних гостей.

Староста подає команду рушати. Батьки молодої плачуть. Вони залишаються дома. Фірман не рухає з місця, бо "мовляв" "деси батіг стратив". Молода мусить йому віддати "на батіг" гарну стрічку, і весільний похід вирушає в дорогу. Свашки співають:

Віздрий же ся Марись на вишню кватеру,
Як за тобом плаче отец із матерьом.
Віздрий же ся Марись на тот сивий камін,
Як за тобом плаче стародавній фраір.

Існує ще звичай, що хтось з родини молодої прив'язує до воза, на якому сидить молода, нитку від клубка. Клубок качається по землі.

— Ний ся тягне нитка. По ній Марися найде дорогу до нас на гостину...

Відїхавши частину дороги, весільний караван мусить зупинитися, бо через дорогу побудована спеціальна загорода "шлябант". Це роблять сільські хлопці, "щоб узяти викуп за молоду". До хлопців підходить староста з друзями.

— Што то за непорядок на дорозі?

— То границя. Вартуємо, ци дахто не вивозит з нашого кінця села дещо недозволене.

— А ми нич такого не веземе.

— Еге. Ви вкрали дівку і ми вас не пропустиме. Давайте викуп.

Тут же частина хлопців приступає до воза, нама-

*Дружба у присутності молодого дарує молодій калач.
The best man presents "kalach" — wedding bread — to the bride, as the bridegroom looks on.*

гаючись його "перевернути", інші збираються випрягати коней.

— Но добрі, нате викуп, — і староста витягає з рукава чугані пляшку горілки і частує парубків. Дружки витягають закуску. І аж тоді хлопці знімають "шлябант".

ВЕСІЛЛЯ У МОЛОДОГО

Під вечір весільні підїжджають під хату молодого. Хата замкнена, на подвір'ї нікого немає.

Свашки, дружки стають під дверима.

Отвор, мамойко, врата,
Кед ес невістці рада.
Ци рада, ци не рада,
Отвор, мамойко, врата.

Отвор, мамойко, хижу,
Ведеме ті вельку згризу,
Вийд, мамойко, губата,
Бо ті иде невістка багата.

Отверай, мамойко, отверай світлицю,
Бо ми ті ведем вельку парадницю.

Староста стукає у двері.

— Хто там, — запитують з середини.

— То ми свої. Хибаль сте нас не познали? То ми вчера од вас пішли глядати Ваньови пару, а гнески юж з молодийцям ся вертаме.

— Добрі, отвориме, але ся посмотриме: як сте привезли молодичю крас, то прошу в хижу вас, а як дахто незавидне, то назад підете і ліпше поглядате. Ано покажуть, што сте привезли?

Весільні підводять дружку.

— Смотрите ся, яка невістка красна.

— Е, красна то красна, лем не подібна до молодичі.

Ні, не пустеме вас.

— Почекайте, ми ищи штосик маме. Тота юж напевно буде за невістку.

Виводять другу дружку.

— Та тота тиж не підійде за невістку. — Доматар старається закрити двері, староста не дає.

— Почекайте, ми маме з собом тих невіст до вибору і до кольору!

Виводять Марисю-молоду, вона кланяється батькам молодого.

— Пришлам ся зьвідати вас, няню і мамо, ци мя ту приймете, ци ні?

— О приймеме. Тота юж буде наша. То якраз нам добра невістка.

Батьки молодого вітаються з невісткою, вона тричі цілує батька і маму. Матері молодого подають кожух. Вона вивертає його шерстю наверх, накриває ним молодих і веде до хати. За народним повір'ям, наїжена шерсть відстрашує від молодих всяку біду, нещастя.

Заходячи до хати, дружби чимдуж хапають за топірці і біжать "розвалити" піч, щоб невістка не лінувалася і відразу мала б роботу "печ мастити". Домашні загороджують дорогу до печі і лише хитрому та зручному дружбі вдається відколупати трохи глини від печі.

Потім дружби вносять скриню з вином. Доматар і батьки молодого запрошують молодого сідати за столи. Молоді переходять через стіл. Староста коротко промовляє, бажає молодим щастя. Мати молодого та її помічниці розносять їжу.

Хоч молоді вже після церковного шлюбу, в народі факт становлення жінки символізував обряд "почепин" (чіпчин, зачіпчин), який супроводжувався зняттям вінка (до того часу молода ще не жінка) і надіванням на голову атрибутів жінки — хомевки і чепця.

Тут ініціативу перехоплюють свашки.

— Дорогі гості, ми ту п'єме і іме, а о своїм обов'язку забуваємо. Наша молода ищи не почепчена. Треба юж їй надіти чепец і хустку, жеби зме гвіділи, яка з ней буде газдиня.

Гості виходять з-за столу. Молода у товаристві дружок, а молодий зі свашками відправляються в комору, або другу хату. Посередині ставлять (догори дном) малу бочівку, на яку сідає молодий. Свашки кладуть йому на коліна полушку і садовлять молоду.

У селах східньої Лемківщини в обряді "почепин" молодий не бере жодної участі. Його кличуть після "почепин", щоб "викупив вінець".

Свашка поважно здимає з голови молодой вінок. Існує повір'я, що дівчина, яка першою вихопить з рук свашки вінок і положить собі на голову, найскорше вийде заміж. Звісно, вінок дістається хитрим і вертким дівчатам.

Свашки і дружки співають:

Вінец мій вінец, юж мі ся премінив,
Юж ся мі не буде на голові зеленів.
Стратилам віночок і партичку* свою,
Жем зробила свому миленькому волю.

* Партичка — шлюбна прикраса на голову.

Стратилам віночок, не можу го найти,
Нашов го пан млодий не хце го отдати.
А ти, пане млодий, віночок мі отдай,
Заплачу ті за не, лем до ночки пождий.

Тим часом свашка просить гребінь. Їй подають спершу граблі, мовляв, це "прекрасний гребінь до чесання файного густого волосся". Потім дружба подає "граблицю", якою господар чеше корови. Намагається граблицею чесати молоду, але свашки не допускають його.

Нарешті дівчата подають справжній гребінь і свашки дбайливо розчісують волосся молодой.

— Давайце хомевку!

Хомевка — це малий обручик, скручений з ялівцевої гілки, на якій жінки завивають волосся.

Дружба приносить обруч з бочки і намагається надіти його на молоду через голову. Свашки не пускають. Хтось інший приносить хомут, який теж намагається надіти на молоду. Врешті-решт, дівчата подають справжню хомевку, свашки навивають волосся молодой і співають.

Дармо, Марись, дармо, Юж ся не випряжеш
Запряглас ся в ярмо. Аж до гробу ляжеш.

— Принесте чепец! — велить свашка. Урочисто надягає на хомевку гарний гаптований новий чепчик.

Дружки і свашки співають, а молодий в той час знімає шлюбну сорочку і надіває сорочку від молодой. Цю що зняв, негайно ховає, бо свашки як схоплять, зв'яжуть рукави. А це знак, що молодий покориться жінці. Часом так тягають сорочку, що зовсім її порвуть.

Поверх чепця свашки пов'язують молодій хустку, яку молодий подарував їй перед шлюбом за букет.

Тепер молода вже не дівчина, а жінка. Вона повинна вперше як дружина поцілувати чоловіка. Крім того, молода роздягається з білого одягу, надягає темний горсет, темну спідницю, запаску.

Під час "почепин" молода повинна увесь час плакати за страченим дівоцтвом. Як не може, то натирає очі цибулею.

У хаті гості співають:

Виход, молодице, з той нової комори,
Де жес поділа вінчик барвінковий?
Вчера-с сой ходила в зеленім віночку,
А днес зме тя нашли завиту в хусточку.

Ведучи молоду до хати, свашки відспівують:

Ідеме ми з коморочки,
Дайте же нам палюнечки.
Ведеме ей, почеплену,
Зробили зме з дівки жену.

Під час зачепин дружби заносять до комори простиною (плахту), подушки і перину та стелять молодим на долівці. Жартома вкладають у солому під простиною кілька полін, щоб молодим "м'яко" спалося. Піснями проводять молодих у комору, закривають двері.

Староста дякує за гостину, за "старання" свашок, бажає добра молодим господарям і запрошує вранці на

прощальну гостину. Місцеві селяни йдуть проспатися додому, інші до сусідів, близька родина залишається у господарів.

Уранці гості заходять в хату, сідають за стіл. Тепер почесне місце займає староста і свашки, а молоді у звичайному вбранні їх обслуговують. Після випивки закусують хлібом, сиром, бундзом, холодцем, маслом, смаженим м'ясом. Цей раз "подвійну порцію" горілки мусять випити свашки "за чеpec". Молода старається якнайкраще всім догодити.

— Но а тепер, — пропонує староста, — молода невістка най принесе зо своей лади коровай і подарунки для родини молодого.

Молода приносить коровай, підіймає його над головою, обертається з ним тричі і кладе на стіл. Це для того, щоб у їхньому новому господарстві ніколи не переводився хліб, щоб стіл був завжди повен добра.

Староста розрізає коровай на багато кусків, якими молода обдаровує матір мужа, батьків і всю родину. Молода за той час приносить подарунки для родини. На звій полотна кладе кусок короваю і вручає свекрусі:

— Прощу вас, мамцю, на той дар невеличкий, але вдячний, котрим ся вам невістка приподобати хоче, жебисте ю як власну дитину кохали.

Як правило, свекруха відповідає так:

— Дякую за дар. Дар мій милий, але невісточка иши миліша. Обіцяю ей як рідну дитину кохати, а сподівамся, же і она буде мя шанувати.

Подібна церемонія з батьком (йому дарує невістка нову сорочку) і родину. Молода зі всіма цілується. Кусками короваю обділяє також весільних гостей, сусідів, "жеби були для новой господині згідливими". Частину короваю залишають для "приданців" — рідні молоді, що незабаром має прибути. Це обдарування символізує об'єднання, злиття рідні молодого з ріднею молоді в єдину спільну сім'ю.

В кінці молода розв'язує річку, розтинає на куски стрічку, що нею була зв'язана річка, роздає куски музикантам, які прив'язують стрічки до скрипок. Далі забавляються, танцюють, співають та гостяться.

Увечорі на подвір'я приходять батьки молоді, її брати, сестри на інша родина, так звані "придани", з подарунками для молодих. Але двері закриті. Під вікном співають:

На полі зілля, в хижі весілля,
В загороді м'ята, ту наша дівка взята.
Перед тими дверми зелена вербина,
Вийд до нас, Марисю, пришла ті родина.

Пришла ті родина, отец і мамыка,
Отец і мамыка, ціла родинойка.
Вийд же к нам, Марисю, двері поодкривай,
Двері поодкривай, родину привитай.

Бо як к нам не вийдеш, то ся погніваме,
То ся погніваме, назад повертаме.
А вийд же ту ку нам, наша пані млода,
Кед не маш палюнки, недалеко вода.

В сінях жартома відспівують:

Пришли нам придани, што ж ім їсти даме?
Ріпа не скрептана, морков не копана.
Неє гороху, ні бобу,
Погибнут з голоду.⁶

Або:

Пришли до нас приданяре,
Што ми ту ім їсти даме?
Нарубаме дрібних трісок,
Даме ми ім на сім мисок.

Нарешті двері відкриваються, виходять молоді, староста, гості.

— Юж дос той сварки, — ніби з докором завважає староста, — зараз ся погодте. А вас, придане, просимо до хиж.

Вітаються, цілуються. Всі заходять в хату, дарують молодим подарунки, приймають куски короваю. Сідають за столи, причому батьки молодого поруч з батьками молоді. Дружби наливають горілку, господині ставлять їжу.

Підіймається староста:

— Дорогі гості! Коли юж ся нам так ладні зишла єдна і друга родина, то разом ся напийте доброго вина за то, жеби сват до свата приходив як брат до брата., а далі співають молодим, дружкам, дружбам, жартують. Ця завершаюча частина весілля завжди найвеселіша. Цілу ніч гості наперебій організують різні забави, розповідають сміховинки, аби всіх розвеселити. Дружби підсипують до страв солі (особливо гостям, які приходять з приданими та дружкам), старості непомітно напихають до кишень качани з капусти, кості, куски хліба, а тоді "доказують", що староста сам наївся та накрив ще додому добра. На стіл ставлять воду замість горілки і стараються, щоби першим випив староста. Бува, шо староста не подає виду, що це вода, і п'ють по черзі, не признаючись.

Над ранком, коли всі потомлені, не бажають вже пити та їсти, староста складає подяку за вечерю, бажає молодим щастя. Дружби зсувають столи і весільні танцюють до білого дня. Далі прощаються і цілуються взаємно.

Подекуди удень справляють ще "сващини" — заключний етап весілля з ініціативи свашок. Гостяться увесь день. Сващини характерні співом "до хрипоти", бо погану славу мали б ті свашки, які на весіллі не похрипли б. Увечорі розходяться.

У наступну неділю в домі молодих справляють "поправини". Прибуває староста, свашки, дружби, дружки, родина, сусіди. Співають пісень на честь молодих, наділюють їх відповідними порадами.

Так проходить і завершується народне весілля на Лемківщині.

Львів, 1992.

⁶ В. Хиляк. Свадебные обычаи... стор. 25.

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

---

JULY-AUGUST 1995

Editor: TAMARA STADNYCHENKO

STATE OF NEW JERSEY
OFFICE OF THE GOVERNOR
CN-001
TRENTON
08625
(609) 292-6000

CHRISTINE TODD WHITMAN
GOVERNOR

June 14, 1995

To: The Ukrainian National Women's League of America

Dear Friends:

I am delighted to offer my congratulations as you celebrate the 70th anniversary of the Ukrainian National Women's League of America.

America's strength is derived from the diversity of its people. Nowhere is this strength more apparent than in the many faces of the New Jersey family. For 70 years, the UNWLA has helped unite women of Ukrainian descent both to celebrate their heritage and to help those in need. As Governor, I applaud your organization for its energetic involvement in the community. May the bonds of friendship that give strength to your organization continue to flourish.

Best wishes.

Sincerely yours,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Christine Todd Whitman".

Christine Todd Whitman
Governor

YARA'S WATERFALL/REFLECTIONS

by VIRLANA TKACZ

Сцена із вистави "Водоспад/Відблиски". Зліва: Шігейко Суга, Юджін Ким, Сесілія Арана, Оксана Бабій, Ніна Матвієнко, стоїть Карен-Анджела Бішоп. Фото Галі Гірняк.

Another scene from *Waterfall/Reflections*. From left: Shigeo Suga, Yunjin Kim, Cecilia Arana, Oksana Babyi, Nina Matvienko; standing: Karen-Angela Bishop. Photo by Halia Hirniak.

The first person I actually got to know in Ukraine was Nina Matvienko. I arrived in Kyiv in December of 1990. I was supposed to look for suitable theatre spaces for Yara's first production, *A Light From the East*, which had just had a very successful run at La Mama, the internationally acclaimed theatre in New York, where Yara is a resident company. For some reason my bags did not arrive with me on the flight to Kyiv. The customs lady yelled at me for not having any luggage. My attempts to explain the situation in Ukrainian only provoked her into tirades in Russian which I didn't really understand. As I stood there staring at her hair, which was the strangest color of orange I had ever seen on a human head, I realized I would have to survive the next two weeks in Kyiv in what I was wearing: sweat-pants and sneakers. It was December, cold and gray. The landscape on the way from the airport was — well, depressing. I walked down my first Soviet stairway, pitch black with missing steps, and fell down the stairs. Jet-lagged I stared at a theatre show with happy, dancing, drunk Cossacks, it was — well, depressing. I wanted to go back to New York immediately. My companion reassured me that I would change my mind when I met the person with whom I was staying. Well, he was right. I was staying with Nina Matvienko.

I didn't think I had arrived with any preconceived notions of what Ukraine would be like, but I guess I had

expected to recognize things I had never seen before. And till the moment I met Nina nothing was even vaguely familiar. But Nina was — well, wonderful, and somehow very familiar. Her house reminded me of my mother's house, her children reminded me of my brothers and sisters. I knew how to talk with her. We stayed up talking half the night. I didn't leave for New York next morning. Instead, I began the long process of learning to recognize what was familiar in the very different.

That summer I returned to Ukraine with my theatre group. We did our show about Kurbas, opening the week there was a coup in Moscow and Ukraine declared its independence. (See articles in *Our Life March & April 1992*) We returned to Ukraine in the spring of 1993 with our production of *Blind Sight*. We worked on the show with Ukrainian actors and performed it at festivals in Kharkiv and Kyiv, before premiering it at La Mama. (See articles in *Our Life September & November 1993*). Each time I was in Ukraine I would see Nina, but usually we were both extremely busy. After all, she was "the voice of Ukraine," and my collaborative projects in Ukraine were a handful. We never managed to find the time for an extended conversation.

In the spring of 1994, the Yara Arts Group worked in Lviv on our version of *Forest Song* with the Kurbas Young Theatre. After the show, most of our cast flew to New York out of Lviv, but I had to go to Kyiv to take

care of some official business before catching my flight back. My business settled, I decided to go for a walk downtown. I stopped at a phone booth to call a friend and realized that someone had stolen my address book, probably thinking it was a wallet. I was really stuck. I was staying with friends in a high-rise in one of the new regions in Kyiv. I had no idea what the address was or how to get there. The one person I knew who lived downtown was away for the week, another friend had just recently moved. I was beginning to panic when I realized that I still remembered how to get to Nina's apartment. I ran all the way and rang the bell. Nina opened the door. She greeted me as if she'd been expecting me.

We sat in her kitchen all afternoon and talked. We talked about our recent work, our plans and our dreams. I told her about our work on *Forest Song* and how Wanda Phipps and I had started working on a book of translations of women's poetry. She asked me why we never translated any folk songs. I told her I hated the way folk material was usually presented in Ukrainian theatre. Even in *Forest Song*, I loved the mythic elements, but found the "realistic" village scenes distancing. The ancient material felt closer to us, than the material from the last century. Then somehow we started talking about the possibility of creating a new, modern context for very old folk songs. We wondered what would be the oldest material we could find. The basic idea for *Waterfall/Reflections* came out of this talk. Eventually, a mutual friend called Nina's and provided me with address of the place where I was staying. I made my flight the next morning. A few days later we opened *Yara's Forest Song* at La Mama in New York.

In the fall I started working with my actors in New York on the ideas Nina and I talked about. We started looking into the question of what is really old. We became fascinated with water:

"Water has existed since the beginning of geologic history — for at least four billion years. After the planet condensed from primordial gas and dust in space, water spewed from its molten heart and came down in torrents of hot rain. Life began in water, in the seas. Our bodies are made mostly of water. The water in your body was probably once part of a river and then it was part of a tree or maybe even another human being. Water has been here forever, constantly recycling through everything."

Waterfall/Reflections

We developed the structure of the piece. The first part would take place in an apartment in New York. A woman would wash her face in the morning and as the water hit her face she would discover ancient aspects of her self which would be conveyed by various Ukrainian folk songs and rituals connected with water. The second part would include a dinner party scene. Each actress would bring the oldest thing she has and relate its story.

Most of the stories in our piece turned out to be about our grandmothers.

In December 1994 I traveled to Kyiv to work on the show with Nina. I brought two Yara actors who are also wonderful singers: Karen-Angela Bishop, an African-American, had been to Ukraine the previous spring performing the part of "Mavka" in *Yara's Forest Song* and Cecilia Arana, of Armenian-Peruvian heritage, who had never been to Eastern Europe. When Nina arrived at our first rehearsal in Kyiv, she asked me what the two American girls were going to do. I said that they would sing with her. She looked at me in total disbelief. How could she even communicate with these foreigners? We did some warm-up, and then I outlined the scenes in our piece. Nina was cordial, but skeptical. I asked her to sing something. She sang a lament, "Ой Давно, Давно". Cecilia and Karen's eyes teared up. Of course, they understood something sung so directly to the heart. They started to hum harmonies with her. As Nina's eyes welled up, I realized she was having her moment of recognizing something familiar in the very different. I knew our piece would have to be about those moments. I also knew we would have to bring this piece back to Kyiv, because the experience of recognizing something familiar in the different was very important in Ukraine today. Ukrainian culture can and must learn to speak to people of all the various backgrounds who live there today.

In the beginning of January we had an open rehearsal of *Waterfall/Reflections* at the "Dakh" Art Center in Kyiv. Ludmyla Taran called it "a unique, magical and mysterious piece...." And Ruslan Leonenko wrote in an article that appeared in *Svoboda*:

"The audience in Kyiv stayed after the show for a discussion. Professor George Grabowicz, from Harvard University and visiting Kyiv, very accurately noted: 'The fragmentary nature of this production reveals to us, in a unique way, the oldest elements of Ukrainian culture. As she examined prehistoric moments, Virlana Tkacz, consciously or unconsciously, must have felt that the most universal elements of Ukrainian culture are song, ritual and women.'"

Next morning we all left for New York, where Nina, Karen, Cecilia and I rehearsed the show with Yara actors Yunjin Kim, Shigeko Suga and Oksana Babyi. *Waterfall/Reflections* premiered at La Mama at the end of January to excellent notice. The *New York Times* had called it a "theatrical enchantment," adding:

"The play really explores the power of folk tale and myth through a wide range of traditional Ukrainian songs and melodies, along with several modern Ukrainian and American poems... All six women in the cast sing, and they sing well. And one cast member, Nina Matvienko, who is a renowned performer of traditional song in Ukraine, can produce the kind of thrill one expects only from superb operatic sopranos."

The Washington Square News wrote:

“This is not an easy piece, but a journey that lingers, sings and then turns the lights up, leaving the audience dizzy and breathless... *Waterfalls/Reflections* searches traditionally coded women’s metaphors and different ways in which women come to knowledge.”

Writing in the Ukrainian Herald, Thaya Salamacha called *Waterfall/Reflections* “a powerful piece which reaches deep into the audiences feeling, memories and reveries of their cultures... This performance was Yara’s most impressionistic work yet, and one which should not be missed.”

The audiences loved the production. People often mentioned they felt transported into another world or enchanted by the songs. The Ukrainian American Business and Professional came as a group one night and the artists had wonderful discussion with them afterwards. We were especially proud that Yuri Shcherbak, Ukraine’s Ambassador to America and Anatoly Zlenko, Ukraine’s Ambassador to the UN were able to attend one of our shows.

Our closing night party was a very said affair. No one wanted to part. Afterwards we were more determined than ever to raise the funds for our trip to Kyiv. We spent a crazy two months fundraising and writing grant proposals. Finally, through the generosity of many individuals in the Ukrainian American community and several American foundations, we had the opportunity to perform our show for Ukrainian audiences at the Berezillia Arts Festival of Experimental Theatre.

Whenever we travel to Ukraine we always make sure that we can share our skills and experiences with Ukrainian artists and students. This time we were invited to teach at the University of the Kyiv-Mohyla Academy. The Kyiv-Mohyla Academy is Ukraine’s most prestigious private university, which in recent years has been reestablished as the leading center of higher education in Ukraine. I arrived in Kyiv April 1st, and that afternoon presented a lecture with slides which introduced the students to the ideas of experimental theatre and the work of the Yara Arts Group. I also outlined Yara’s various co-productions with Ukrainian artists and described the workshops that we had conducted with students throughout America, Canada and Ukraine. Valery Bilchenko, the director of the Kyiv Experimental Theatre, which is currently in residence at the Kyiv-Mohyla Academy, attended the initial lecture. He suggested that the theatre workshops I was to conduct at Mohyla include his actors and be held in the space used by his group. This proved to be convenient for everyone.

Our workshops were held in one of the 18th century buildings on campus. One day, Andrea Odezynska, who was my assistant, turned to me and said: “Тут ходив Скворода” (Here walked Skovoroda). She was quoting a line from poem by Pavlo Tychyna we included

in Yara’s first production, *A Light From the East*. Yes, indeed, Skovoroda, the great 18th century poet and philosopher, had walked here. His portrait watched over us. It was breath-taking to look up the faces on walls of the library room where we rehearsed. All those great thinkers — their presence could be felt in the room.

Andrea knew the line because in 1990 she had shot a documentary film about Yara’s first project. Now she was film director living in California. Her film *Dora is Dysfunctional*, was one of the finalists in the short subject category at the Academy Awards last year. I was very happy to have her with us in Ukraine. She screened *Dora Is Dysfunctional* for the students of the Mohyla Academy one evening. In addition to an article on Yara Arts Group, *Kino-Teatr* a journal published by the Kyiv-Mohyla Academy, will be printing a separate feature article Andrea’s work in film. Andrea’s film was also screened at the Berezillia Festival, at a separate private screening for foreign journalists in Kyiv and for the film students at Kyiv’s Film Institute.

In return for the theatre workshops we conducted, the Kyiv-Mohyla Academy provided the Yara Arts Group with an adjoining space for rehearsals. There we rehearsed the version of *Waterfall/Reflections*, which we presented at the Experimental Theatre Festival. We decided to add several Ukrainian actresses and create a more bilingual version of the show. We invited Kyiv actresses Larysa Nedin, Natalka Shevchenko and Olya Radchuk (all of whom had worked with us previously) to work on this project. Oksana Batiuk, a poet from Kyiv, worked with me to create the Ukrainian text for the show. During the rehearsals in Kyiv we reshaped the scenes so the show would flow smoothly as a bilingual piece. The most extensive work was done on the final scene of the show in which each actress brings the oldest thing in her house and tells its story. At La Mama this scene was created in rehearsal. In Ukraine we totally reworked the scene so that Larysa’s, Natalka’s and Olya’s own stories could be included in an organic manner.

The festival at which Yara presented *Waterfall/Reflections*, the Fourth Artistic Berezillia International Theatre Festival, was the best showcase of experimental theatre in Ukraine to date.

It was produced by Sergei Proskurnia of the Budmo Theatre in Kyiv and was presented in cooperation with the Center of Contemporary Experimental Drama. In 32 days 46 theatre groups from England, Germany, Lithuania, Italy, Russia, Switzerland, USA and most major cities of Ukraine performed to sold-out auditoriums. 1,500 theatre professionals appeared in 16 venues and 3 outdoor events for the audience of over 18,000.

Members of the Yara Arts Group were able to see a number of the presentation at the festival which included stunning productions by the world renown theatre director Eimuntas Nekrosius, who presented Chekhov’s

Гайлки в Ямниці. Фото Вірляни Ткач.

Easter dances in Iamnytsia. Photo Virlyana Tkacz.

Three Sisters and Pushkin's short plays *Mozart and Salieri*, *Don Juan* and *The Plague* with his theatre from Vilnius, Lithuania. Other productions we saw were: Dula Molnar's *Piccoli Suicidi* performed by Claudia De Lorenzo from Milan, Italy; Valery Bilchenko's production of *The Eastern March*, an original work created with his Kyiv Experiment Theatre Group; *Amleto*, an original retelling of *Hamlet* by the Societas Raffaello Sanzio from Cezena, Italy and Annibal Ruccello's *Ferdinando* staged by Roman Viktiuk with Teatr Na Fontantsi from St. Petersburg, Russia. Kyiv's Teatr Na Podoli presented *Iago*, a production based on Shakespeare's *Othello* staged in a swimming pool, which was the hit of the Edinburgh Fringe Festival last year.

The festival was dedicated to the playwright this year and the press conferences that featured each production centered on the question of how the text was formed or reformed by the production. Yara's press conference was very well attended and many interesting questions were asked about the process of creating a text in rehearsal. All the major TV and radio stations presented segments on Yara's show that night. The festival also arranged a photo exhibit from Yara's productions 1990-1995, which opened the day of the press conference and provided the background to Yara's current work.

Originally, we planned to do three shows in Kyiv, but these were sold out immediately. The festival requested that two more shows be added and we agreed. The production was very well received. The reaction to *Waterfall/Reflections* was particularly strong among women in Ukraine. On several occasions after the show audience members would sit down on the floor around the table used in the last scene and tell stories about their own grandmothers. These were unforgettable moments. So

was the conversation with Oksana Zabuzhko, Ludmyla Taran, Sofia Maidanska and Solomia Pavlychko, some of Ukraine's best known young female poets and writers, who came opening night.

We invited the actors of Kyiv Experimental Theatre who participated in our workshops to attend one of the performances of *Waterfall/Reflections*. The discussion afterwards was very interesting and Valery Bilchenko, the director, proposed that we work together on a project. Yara and the Kyiv Experimental Theatre are now discussing the possibility of a co-production in the near future.

After *Waterfall/Reflections* closed in Kyiv, I traveled with my husband, Watoku Ueno, to Ivano-Frankivsk. There I presented a lecture on Yara at the Sichynsky Music School, while Watoku taught the students to sing a song in Japanese. Then, together with ethnomusicologist Iaryna Turianska, we traveled to Verkhovyna in the Carpathians. There Iaryna introduced us to the Tafiychuks, family of folk musicians. Members of this family played traditional instruments such as the *trembita* (mountain horn), *duda* (a very unusual bag pipe-like instrument) *floiara* (primitive flute), as well as a variety of fiddles and drums. They also hand-made these instruments and even forged the tools they used to make the instruments. We stayed with the family several days and are really looking forward to returning there someday soon.

Later Iaryna and I also visited Iamnytsia, a village outside of Ivano-Frankivsk, where we watched *hailky*, traditional Easter dances. This tradition has seen a real revival in the last few years. As I stood next to the gallery of grandmothers, who carefully watched and commented on every move the children and the teens made, I realized that their memory was our direct link to

EARLY IN THE MORNING SHE COMBED HER HAIR

by VASYL STEFANYK

Early in the morning she combed her hair. Autumn rays forced their way through the window pane. They slid down her hair, like fine silvery threads spun from pieces of gold.

As she combed her hair, the broad leaves of the walnut tree near the window slowly swayed chasing the rays from one window to the next.

The rustle of the leaves crept into her thoughts. She let the comb glide through her hair, slowly, and then she stopped.

She leaned her elbows on the table, her hair cascaded down, covering her shoulders and the back of the chair.

A waterfall of golden waves. The falling water had carved out a path, and now was washing away at her neck.

That neck was washed clean, like a white rock.

"It's autumn now. Leaves, are you whispering that he

doesn't love me anymore? Are you repeating what people say, that I'm not worthy because I gave into temptation? Or are you rustling with his thoughts: that I'm too old, that I can't be loved? Tell me, tell me, what are you whispering about?"

She bowed her head into her folded arms. Her hair fell over them.

"Tell me, tell me dear walnut tree."

She started to cry. The tears rolled down her arms, like drops of spray from a waterfall.

And in the window the broad leaves of the walnut tree whispered: "Just comb your hair, silly, he loves you!"

*Translated from the Ukrainian
by Virlana Tkacz & Wanda Phipps*

this ancient pre-Christian ritual. Even a ban of fifty years has not managed to sever this subtle bond to ancient times.

After Easter I traveled to Lviv, where I presented a paper at an international theatre conference dedicated to Iosyp Hirniak. Hirniak was one of the greatest actors of Ukraine who worked at the Berezil Theatre with director Les Kurbas in the 1920s. In his old age he lived in New York and was my window into the world of Kurbas and the Ukrainian avant-garde. It was wonderful to see his achievements and art now celebrated in his homeland.

In Lviv I also danced late into the night at a presentation of the stars of the hit parade in Ukraine. I came especially to see Iryna Bilyk. Iryna is a stunning blond, with a voice, a presence and an attitude. Her performances, live or on video, are as striking and original as Madonna's. She is Ukraine's biggest disco star and she performs all her material exclusively in Ukrainian. She writes her own songs and is the first artist in Ukraine to produce her own CD. It's called *Nova* and it is at the top of the charts. In the title song Iryna sings:

Я знаю тобі це буде незвично
Я нова, нова, нова, нова, нова...

I know you're not used to it, but
I'm new, new, new, new, new...

Iryna had attended the closing night performance of *Waterfall/Reflections* in Kyiv. And although she confessed earlier that she had never really listened to Ukrainian folk music, I saw her in deep conversation with Nina Matvienko at our party. These two stars of opposite ends of the spectrum of Ukrainian music were beginning to recognize something familiar in each other. I joined in the conversation — this was one talk I would not miss for the world.

*Старші жінки дивляться на гайки в Ямниці.
Фото Вірляни Ткач.*

*Grandmothers watching the Easter dances in Iamnytsia.
Virlana Tkacz.*

Yara Arts Group performs at La Mama in New York and has presented workshops, lectures and poetry readings for colleges and community organizations throughout North America. For more information: Yara Arts Group, 306 East 11th St. #3B, New York, NY 10003, phone/fax: (212) 475-6474, e-mail: YCTG48A@prodigy.com

TROY REVISITED

by TAMARA STADNYCHENKO

In ancient times it could be reached by sea. Today one takes a bus from Canakkale with children on school tours or summer holidays who sing the latest creation of the latest new rock star from Istanbul and proudly show off their English to bemused tourists. They ask about America, complain about the Greeks who were the ancient enemy and are the enemy still. There is, for them, little interest in Virgil or Homer or Schliemann, much in the enormous replica of the famed wooden horse that stands as if to guard the nine cities that were.

Istanbul, 160 miles away, cannot be felt here. Ankara, even further, is even less a presence. Gallipoli, just across the Dardanelles Strait, is a new battle ground; the monuments to English and French and Turkish dead cannot compete in splendor with that horse.

A square marker on a metal pole identifies Troy I, which was, the guidebook says, destroyed by fire. Pieces of wall still stand, stone upon stone, enduring. A paved ramp and several tall stone gates comprise the ruins of Troy II, burned by some long forgotten enemy.

The next three Troys are difficult. We're told that the destruction may have been the work of Hittites. If so, they were aided and abetted by Heinrich Schliemann, who dismantled walls and towers and whatever else remained and had them shipped back home to Germany. No slouches those Germans. They took apart the whole of Pergamon this way, labelled each piece, packed, shipped and then unpacked the lot with loved care, and had the whole rebuilt in no time flat — Pergamon resurrected in Berlin. Unfortunately, the guidebooks don't tell where the three missing Troys ended up.

But Schliemann left behind most of Troy VI; the damage here was nature's handiwork — an earthquake.

And next we find the Troy of Priam and his brood, now labelled VIIa. There is a reverent stillness here. Homer lives. Cassandra's prophesy is carried on the wind, and then, just barely heard, the all-unheeded warning of old Laocoon, "beware of Greeks when they bear gifts". Well, we all know that people don't care to be told that their world is coming to an end. Cassandra, for her pains, was called a madwoman. And Laocoon? His end was even messier. Poseidon, who liked the Greeks and didn't want the old priest to ruin their little scheme, sent two fierce serpents from the sea to stop the warnings and the warner before anyone took them seriously.

With eyes closed tight and with imagination freed to soar above the real, one sees. Helen stands on the city battlements. In the three thousand years since Paris brought her here she has not changed. The golden hair

*Trojan Horse. 20th century replica. Artist unknown.
Троянський кінь. Копія 20-го століття. Автор невідомий.*

still falls in gleaming waves upon her shoulders. Her eyes, still blue as the Aegean, look out upon the force of Agamemnon. And with him are Odysseus, Achilles, her husband Menelaus. We cannot see the thoughts behind the face that launched those thousand ships. Is she relieved? Worried? Bored?

And just beyond the ruined fragments of the city wall, a chariot races by, dragging poor Hector. Priam weeps, Hecuba weeps. And in the distance, just barely visible, are the vague shadows of Hera and Athena and Aphrodite, whose vain need to be recognized as the prettiest by that foolish wife-snatcher Paris, started the ten year siege that climaxed in the ruin of Troy VIIa.

And after it was all done, Helen went back to Sparta with Menelaus. Odysseus took a wrong turn somewhere and ended up lost at sea for another ten years, giving the lie to Homer's "wily". Some of the conquering heroes stayed behind and built Troy VIIb atop the rubble of Troy VIIa. Then they too were wiped out by fire.

More Greeks came (Troy VIII) and then, not to be outdone, the Romans (Troy IX). They stayed a long

ANSWERS YOU ALWAYS WANTED TO KNOW ABOUT CHOLESTEROL

A substantial amount of information exists on cholesterol and this information can become confusing. Questions as — what is considered a good cholesterol level, what are the HDL and LDL levels are always asked. We will address these questions and make certain recommendations.

Cholesterol is a colorless, waxy substance and a necessary component of every body cell. Its attachment to certain proteins in the blood make it dissolve. These protein-cholesterol complexes are called lipoproteins. Cholesterol is carried on three different lipoproteins — very low density lipoproteins VLDL, low density lipoproteins LDL, and high density lipoproteins HDL.

LDL is the major carrier of cholesterol and when elevated deposits cholesterol on the walls of the blood vessels. This is frequently referred to as the “bad” cholesterol. HDL is the “good” cholesterol in that it removes cholesterol from tissues and arteries and then carries it to the liver for removal from the body. Hence, a high level is desired. VLDL mostly transports triglycerides, another fat, and increased blood triglycerides are usually associated with high VLDL levels. The VLDL levels are usually not obtained.

It is important to know your cholesterol level. The ideal cholesterol level for everyone over age twenty is 200 mg/dl or less. If it is high, the LDL and HDL and triglycerides need to be measured as well.

The National Cholesterol Education Program (NCEP) sets recommendations and classifies risk factors other than LDL cholesterol. Positive risk factors include: (1) age-males greater than 45 years old or females greater than 55 years old or premature menopause without estrogen replacement treatment, (2) family history of heart disease, usually before age 55 in first-degree male relatives or before age 65 in first-degree female relatives, (3) cigarette smoking, (4) dia-

betes, (5) hypertension (blood pressure above 140/90 mg Hg) or on hypertension medication, (6) low HDL (less than 35). Negative risk factors include a high HDL cholesterol, and if it is greater than 60 mg/dl, subtract one risk factor because high HDL cholesterol levels are associated with low coronary heart disease risk.

The guidelines are as follows:

(A) For individuals with no heart disease and with fewer than two other risk factors, the goal of LDL should be less than 160 mg/dl.

(B) For individuals with no heart disease with two or more risk factors, the goal of LDL should be less than 130 mg/dl.

(C) For individuals with heart disease the goal of LDL should be less than 100 mg/dl.

The reason the cholesterol levels should be known and addressed is that it is one factor that will reduce the risk of heart disease and heart attacks. Dietary control is often necessary as well as weight control, however, proper diet along with medications is usually needed and must be evaluated and prescribed by a physician knowledgeable in the treatment protocol.

If you are motivated to do something positive for your health, start by avoiding foods rich in saturated fat and cholesterol (read the labels). Some foods actually help lower the cholesterol level. These include soluble fiber food such as oat bran. Being overweight often keeps the cholesterol level elevated, so weight loss is recommended.

One final note — many people have a genetic predisposition to high cholesterol and need close medical attention. These include individuals who eat correctly and are not overweight.

Cholesterol control is a team effort — the medical team and the patient must work together. Play an active role in your life and make it a positive difference.

time, building columned temples, a theater, a parliament building, even a bath house. When Constantine became emperor, he considered making the place his capital. But, when all was said and done, he decided that an earthquake-prone and malaria infested Troy number X just wouldn't do. He made his name and his own history elsewhere.

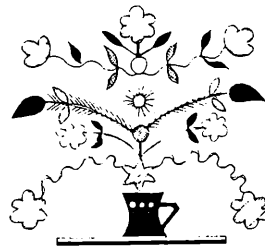
And so, all the Troys were abandoned and forgotten by everyone except a few nomadic shepherders until the enterprising Schliemann decided to make his fame and fortune by proving that Homer was not just a good storyteller. And then the Turks discovered tourism.

Now the buses roll between Canakkale and Troy on a more or less regular schedule. The visitor is casually advised to take the three o'clock bus back to Canakkale because the five o'clock bus may not come until the following day. Not far from where Achilles fell there is a little cafe-bar that serves good Turkish tea and muddy Turkish coffee. And just next door, almost an afterthought, one finds a little gift shop with ticky-tacky knick-knacks vying for space with exquisite handwoven rugs. The best sellers, of course, are the little statuettes of the wooden horse, or, for those who like to travel light, postcards of the same

(Originally published in Four Quarters)

ХРИСТЯ НАВРОЦЬКА

НАШЕ ХАРЧУВАННЯ

Влітку гостину найвигідніше влаштовувати в городі, або замовити місце в гарному парку. Подаємо приписи на холодні страви.

КАРТОПЛЯНА ЮШКА "VICHYSSEOISE" НА ХОЛОДНО
(НА 6 ОСІБ)

- 3 горнятка нарізаної в кубики картоплі**
- 3 горнятка курячого бульйону (можна вжити кубики)**
- 1/2 горнятка нарізаної зеленої петрушки**
- 4 горнятка молока (може бути 2%)**
- 1/4 горнятка цитринового соку**
- сіль і перець до смаку**

Зварити картоплю в бульйоні на дуже м'яку. Вживаючи електричного змішувача, порціями зробити пюре, додаючи до кожної зелену петрушку. До цілості додати молоко, цитриновий сік, сіль і перець. Змішати і вистудити в холодильнику.

САЛАТКА ЗІ ЖОВТИХ КАБАЧКІВ

- 4 жовті, середної величини, кабачки (butternut)**
- 2 середні моркви**
- 2 малі цибулі**
- 1/2 червоного солодкого перцю**
- 1 ложка майонезу**
- 1 ложечка гірчиці (mustard)**
- сіль і перець до смаку**
- 1 ложечка посіченого кропу**
- олія до смаження**

Дрібно нарізану цибулю всмажити на золотий колір. Окремо тушкувати на олії кабачки, нарізані в кубики (не обирати) і моркву, втерту на грубій тертці. Коли городина буде м'яка, додати всмажену цибулю і покраяний на дрібні кубики червоний перець (може бути "пієменто"). Тушкувати ще кілька хвилин. Коли прохолоне, посолити, поперчити, додати майонез, гірчицю і кріп, вкласти до слоїка та тримати в холодильнику. Надається до кожного м'яса.

ВІДЕНСЬКА САЛАТКА З ФАСОЛІ І ОСЕЛЕДЦЯ
(НА 20 ОСІБ)

- 2 горнятка маринованих буряків (pickled beets)**
- 1/4 горнятка соку з буряків**
- 2 ложки гірчиці (mustard)**
- 2-4 ложки цукру**
- 1 горнятко печеної фасолі (baked beans)**
- 1 горнятко фасолі-"яська" (lima beans)**
- 1 1/2 горнятка "кідней" фасолі**

- 1 горнятко звареної картоплі, нарізаної в кубики**
- 1 горнятко мороженої моркви з горошком**
- 2 горнятка обраних, нарізаних в кубики яблук**
- 1 горнятко дрібно нарізаних корнішонів (sweet gherkins)**
- 1 великий нарізаний в кубики огірок**
- 2 горнятка відцідженого, нарізаного в кубики оселедця у вині**

Відцідити буряки і залишити 1/4 горнятка соку. Зварити фасолі-"ясок", моркву з горошком і вистудити. Всі складники, крім оселедців, змішати разом. В кінці додати оселедець, вимішати.

Подавати на листках салати. Прибрати нарізаними кружальцями з цибулі.

ЗНАМЕНИТА ПІДЛИВА ДО ШИНКИ

- 1/2 горнятка варення з морель (apricot preserves)**
  - 2 мандаринки, нарізані**
  - 1 рожевий грейпфрут, нарізаний**
  - 1 велика помаранча, нарізана (naval)**
  - 1/2 горнятка білих родзинок**
  - 1/2 горнятка солодкого червоного перцю (може бути "пієменто")**
  - 1 ложечка імбиру (ginger)**
- Заварити варення з морель, додати червоний перець й імбир (5 хвилин). Простиглою підливою полити нарізані овочі. Подавати до шинки.

МАЧАНКА З ЧЕРВОНОЇ ІКРИ

- 1 триунцова коробка вершкового сиру (cream cheese)**
- 1 ложка кислої сметани**
- 1 ложка нарізаної тримбульки або цибульки**
- 1 чотириунцовий слоїк червоної ікри (red caviar)**

Змішати вершковий сир з кислою сметаною і тримбулькою. Додати ікру і вимішати вилкою. Вистудити зо дві години. Можна вживати як мачанку або накладати на "крекер", але безпосередньо перед подаванням.

ІКРА З БАКЛАЖАНІВ

- 1 баклажан (eggplant)**
- 4 помідори**
- 1 велика цибуля, дрібно посічена**
- 3 ложки олії**
- сіль і перець до смаку**
- 2 ложки оцту**
- посічена зелена петрушка**

Баклажан очистити зі шкурки, покроїти на кілька частин і варити в солоній воді 5—10 хвилин під кришкою. Полити холодною водою на цідилі. Холодний посікти. З помідорів зняти шкурку, зануривши на одну хвилину в гарячу воду. Очистити від зернятків і соку, м'якоть посікти. Разом з цибулею перемішати з баклажанами, додавши решту складників. Можна переховувати кілька днів у холодильнику. Подавати з хлібом на закуску до напоїв або як салатку до м'яса.

ХРОНІКА ОКРУГ

ОКРУГА НОВА АНГЛІЯ

ХРОНІКА ЗА 1994 РІК

Відділ	Місцевість	Голова
66-ий	Нью-Гейвен	Ірена Гладка
73-ий	Бріджпорт	Тамара Пеленська
93-ий	Гартфорд	Ярослава Кукіль
106-ий	Гартфорд	Наталка Рудько
108-ий	Нью-Гейвен	Марта Рудик
121-ий	Нью-Бритен	Анна Хомин

Округа має 6 відділів і 142 членки. Голова Округної Управи — Люба Кінах.

ПРАЦЯ ПО ВІДДІЛАХ

66-ий ВІДДІЛ має 24 членки. Відбулося шість ширших сходин і два засідання Управи. Під час сходин культурно-освітня референтка Ліда Фіцалович провела кілька цікавих гутірок. У січні Відділ улаштував Просфору для громадянства, а в жовтні — традиційний обід на Український Музей. Дохід з обіду (1,450 дол.) переслано Українському Музеєві. У листопаді, спільно з 108-им Відділом, влаштували вечір з нагоди 100-ліття з дня народження Олени Лотоцької. Для придбання фондів провели великодній і різдвяний базари та продаж печива. Вислано два пакунки до Ніжена (Чернігівська область), два до Південної Америки, три до сиротинця у Львові і один до сиротинця у Тернополі.

73-ий ВІДДІЛ має 19 членок. Відбуто одне засідання управи і сім ширших сходин. Культурно-освітня референтка виголосила дві доповіді: "Такий він був" — про Никифора Дровняка з Криниці і "Софія Парфанович". Також були виголошені спомини з праці УНСоюзу з нагоди його 100-ліття. Висвітлено фільм "Писоня". Разом з іншими організаціями, Відділ брав участь у проведенні двох імпрез — Дня незалежності України і "Року Родини". Референтки суспільної опіки відвідують хворих і займаються висилкою пачок в Україну (книжки, одяг). Стипендійна референтка збирає стипендії і пересилає до Головної Управи. Крім Відділу, є сім членок-спонсорів і два спонсори з-поза членства. До Стипендійного Фонду переслано 2,500 дол. Господарська референтка дуже солідно виконує працю під час базару, продажі великоднього печива, а також приготує каву і солодке на ширші сходини. Вліті відбуто пікнік для членок і їх родин. Якраз тоді перебувала група представників неприбуткових організацій з України і 12 осіб цієї групи були присутні на пікніку. Серед них була голова Львівського обласного СУ Зоряна Білик і голова Івано-Франківського обласного СУ Ірина Соловей. Членки пишуть листи до сенаторів і конгресменів у справі фальшивих інформацій про Україну. Відділ є членом Українського Музею, а 21 членка належить до УМ. Відділ кожного року складає добровільні пожертви на Український Музей,

медицну допомогу й інші датки, має 100% передплату "Нашого Життя" і вплачує всі зобов'язання до Головної Управи і Округи своєчасно.

106-ий ВІДДІЛ має 27 членок. Відбуто шість засідань управи і чотири ширші сходини. Загальні збори відбулися 13 березня. У квітні Відділ мав продаж печива під час великоднього базару. Також у квітні д-р Андрій Бойко прочитав доповідь на медицну тему. У червні було роблення герданів під проводом Ірени Бойко, а Ванда Баксер розповіла про українських монахинь у Римі і в Україні. У серпні в Люби Кінах відбувся пікнік для членок Відділу і їх родин, який пройшов у дружній і приємній атмосфері. Милою несподіванкою була присутність на пікніку двох союзнок з України — Зоряни Білик голови львівського обласного СУ, та Ірини Соловей, голови Івано-Франківського обласного СУ. У листопаді влаштовано традиційні "Вишивані вечорниці" при звуках оркестри "Фата моргана". Вечорницями провадила Люба Кінах, під час яких висловлено признання-нагороди за кращі вишивки: сукні, блюзки, сорочки, краватки. Для придбання фондів Відділ улаштував різдвяний базар (у грудні). Відділ утримує стипендія в Бразилії і має стопроцентову передплату "Нашого Життя". Вислано дві пакки в Україну, одну до Львова, а одну до Ніжена (Чернігівська область).

108-ий ВІДДІЛ має 19 членок. Для придбання фондів проведено дві продажі печива та продаж квітів на День Матері. Зорганізовано прогулку автобусом на передсвятні закупи до склепів у Вудбері, Н.-Й. У червні зорганізовано "чайочок" з метою приєднання нових членок до Відділу з відповідними інформаційними доповідями про працю СУА Дизі Брочинської та Марти Рудик. Виховна референтка Геня Гарвій подбала, щоб 12 дітей із шкільної молоді взяли участь у конкурсі "Родина-1994". Від самого початку заснування Відділ утримує світличку при церкві Св. Михаїла, де навчається шестеро дітей. Членки утримують стипендіятку в Бразилії. У листопаді спільно з 66-им Відділом проведено вечір з нагоди 100-ліття з дня народження Олени Лотоцької, яка є патронкою Відділу. У вечорі взяли участь три мисткині музики і слова з України: Світлана Ватаманюк, Надія Матвійчук і Світлана Глух, які виконали сценічну дію "Леся Українка в пісні і творчості". Програмою вечора провадила Христина Мельник, а доповідь про працю і життя Олени Лотоцької виголосила Ліда Фіцалович. У ньо-гейвенській громаді Відділ був репрезентований на посвяченні прапора Українсько-Американських Ветеранів, а також під час візитації єпископа Василя Лостена у парафії Св. Михаїла. Під час Різдва Свят Марта Рудик провела збірку на Український Музей, де Відділ є одним з перших меценатів. Переслано один пакунок зі зимовим одягом до міста Ніжена. Відділ має стовідсоткову передплату "Нашого життя".

121-ий ВІДДІЛ має 17 членок і є неактивним.

Валентина Чудовська,
секретарка Округи.

Пригадуємо, що Союз Українок Америки перевидав куховарську книжку "Українські страви" Зеновії Терлецької. Книжка є в полотняній твердій оправі — ціна 16.00 доларів. Замовляйте її! Відділи одержують 30% знижки.

З'їЗД ОКРУГИ СУА В ЧІКАГО

XXXI з'їзд Округної Управи СУА в Чикаго відбувся 8 квітня ц. р. Округа має 10 відділів з 344 членками. На з'їзд прибуло 53 особи — члени Округної Управи, голови, делегатки дев'ятох відділів, гості.

Головну Управу репрезентувала голова СУА Анна Кравчук. З'їзд відкрила молитвою СУА голова Округи Анастасія Хариш, яка привітала голову Централі, делегаток і гостей. До президії з'їзду ввійшли: голова СУА Анна Кравчук, голова Округи Чикаго Анастасія Хариш і почесна голова Округи Любослава Шандра.

Головою з'їзду вибрано Олену Матвіїшин, секретарювали Стефанія Шевчик і Марія Лібер. Список нової Управи на 1995 рік подала номінаційна комісія і він був прийнятий одногосно.

До нової Управи ввійшли: Анастасія Хариш — голова, Олена Харкевич — перша заступниця голови, Марія Дорожинська — друга заступниця голови, Валентина Скороход-Хома — протоколярна секретарка, Ліна Васюк — кореспонденційна секретарка, Неля Бриджман — фінансова секретарка, Люба Шеремета — скарбничка.

Референтки: Люба Калін — організаційна, Ірина Попович — культурно-освітня, Анна Вермінська — виховна, Оксана Мельник — імпрезова, Марія Лібер — пресова, Стефанія Форович — суспільної опіки,

Володимира Демус — стипендійна, Лідія Шандор — зв'язків (Іллиной), Неля Лехман — зв'язків (Індіана), Марія Пискір — зв'язків (Вискансин), Марія Полюхович — адміністратор домівки, Анна Марчук — господарська.

Контрольна комісія: Уляна Гринович, Ольга Гаврилюк, Оксана Весоловська, Леся Пальцан, Надія Дзидзан. Люся Самбірська — вільна членка.

Комісія ухвал запропонувала XXXI з'їздові пропозиції для дальшої праці Округної Управи:

Посилити і збільшити співпрацю з відділами Союзу Українок в Україні по змозі надати матеріальну допомогу;

Вислати в Україну представницю для нав'язання особистих контактів у Сумах — район цей голова СУА приділила Окрузі Чикаго;

Докласти всіх зусиль, щоб втримати існуючі відділи СУА; спільно працювати для приєднання нових членок;

Разом з усіма відділами гідно відзначити 70-ліття СУА.

Ухвали з'їзду були прийняті з ентузіазмом.

Марія Лібер,
пресова референтка.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР У НОРТ ПОРТІ

На початку цього року заходом шкільної приятельки Оксани Савойки-Міз, до Сполучених Штатів Америки прибула на короткий час Анна Канич і проживала у Норт Порті на Фльориді. Членки 56-го Відділу Союзу Українок Америки мали змогу ближче заізнатися з поетесою, і 18 березня влаштували літературний вечір її творчості.

Культурно-освітня референтка Відділу д-р Анна Самофал привітала присутніх, розповіла про життєвий шлях поетеси та вела програмою. Все життя Анни Канич пов'язане з Львовом. Тут вона народилася, закінчила гімназію, університет, тут працювала педагогом понад 30 років. Від батьків одержала християнське виховання, і тих принципів дотримувалася, хоч довго жила в атеїстичній державі. Батьки передали їй національну свідомість та любов до рідного народу. Свою літературну творчість почала в 1944 році, але багато її перших поезій знищено. У своїх віршах описує пошану до рідної мови, малює красу Карпат, висловлює любов до міста Льва та віру у краще майбутнє свого народу. В її поезіях є оживлені ідеї Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки.

Анна Канич написала багато пісень і співпрацювала з Володимиром Івасюком, Ігорем Білозоров, Павлом Дворським та іншими композиторами. В 1993 році вийшла збірка її пісень і поезій "Неопалима купина", а в цьому році львів'яни відзначили 25 років літературної праці поетеси.

Анна Канич прочитала ряд своїх віршів: "Оранта", "Дзвони Замку Високого", "Карпати", "Раби і лицарі", "Дзвони волі". Д-р Євген Стецьків прочитав вірші веселого жанру, а Галина Король — поему про Лесю Українку "Нескорена".

Вечір був переплітаний уривками фільму з життя Анни Канич. Пісні, виконані квітетом СУА "Мрія" під керівництвом Іраїди Черняк, доповнювали програму.

Голова Відділу Марія Наваринська в заключному слові подякувала Анні Канич, що своїми поезіями і фільмом хоч на мить перенесла нас у чарівні Карпати, в город Льва, в наш рідний край, і побажала їй успіху в дальшій творчій праці для розвитку літератури і пісні в нашій вільній Батьківщині.

Марія Наваринська.

ДО ЦЕНТРАЛІ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ В НЬЮ-ЙОРКУ

З приємністю повідомляю, що 54-ий Відділ СУА у Вілмінгтоні виконав заклик Централі пом'янути всіх союзнячок у 70-ліття заснування СУА.

2 березня ц. р. ми замовили Службу Божу і Панахиду в церкві св. Миколая, які відправив о. Вільям Гор. У Панахиді взяли участь союзнячки у вишивках, з відділовим прапором. Прапор несла наймолодша членка Відділу, скарбничка Донна Дицьо-Сенінген в асисті Марії Гаврищук і Марії Корженівської. Всі інші членки станули двома рядами за ними. Все вийшло дуже святочно.

Ірена Щерба,
пресова референтка
54-го Відділу СУА.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛІВ

64-ИЙ ВІДДІЛ СУА

20 січня ц. р. відбулися загальні збори Відділу, головою була Ніна Самокіш, секретарем Оксана Кузишин. Окружну Управу репрезентувала її голова Надія Савчук.

Управу обрано в складі: Ніна Самокіш — голова, Любомира Артимишин — протоколярна і кореспондентська секретарка, Софія Салдан — фінансова секретарка, Володимира Івануса — скарбничка.

Референтки: організаційна — Любов Раковська, культурно-освітні — Уляна Старосольська і Наталія Соневицька, музейна — Оксана Кузишин, суспільної опіки — Галина Ціґаш і Ярослава Рубель, пресова — Христя Навроцька, імпрезова — Любов Прокоп, господарська — Євгенія Корчинська.

Контрольна комісія: Наталія Білоус — голова, Оксана Щурова — заступниця, членки — Ярослава Геруляк і Галина Кіляр.

Христя Навроцька,
пресова референтка.

24-ИЙ ВІДДІЛ СУА "ДОЧКИ УКРАЇНИ" В ЕЛІЗАБЕТІ

Загальні збори 24-го Відділу СУА "Дочки України" в Елізабеті відбулися 26 лютого 1995 року.

Управу на 1995 рік вибрано у такому складі: Олена Мельничук — голова, Ярослава Василак — заступниця голови, Ірена Левицька — секретарка, Анна Іванців — скарбничка.

Референтки: Дуня Боднаренко — організаційна, Ольга Шевчук — імпрезова, Марія Бокало — культ.-освітня, Ірена Левицька — пресова україномовна, Анна Іванців — пресова англомовна, Юлія Полянська — суспільної опіки, Ірена Левицька — суспільної опіки, Ярослава Василак — господарська.

Контрольна комісія: Анна Зуйко — голова, Люба Вальчик, Ольга Коваль — членки.

Ірена Левицька,
секретарка

НАШІ ВТРАТИ

За роки існування наш 50-ий Відділ ім. княгині Ольги в Ен Арборі, Міч., втратив трьох членок, чию пам'ять хочемо тут вшанувати. Першою відійшла від нас **Стефанія Малаховська-Банджура з Бачинських**, вдова по Якову Малаховському, колишньому референтові Збіжевого відділу Центросоюзу у Львові, який загинув у тюрмі на вул. Лонцького в 1941 році. З мужністю і витривалістю перейшла сама з двома дітьми час війни, а опісля з дочкою Лідією — час еміграції. Працювала в Україні, Канаді та Америці як моднярка, проектуючи і виробляючи жіночі капелюхи. Була членкою 50-го Відділу СУА в Ен Арборі від часу його заснування в 1966 році до своєї смерті 4 липня 1980 року. Пригадуємо її як людину з вродженою духовною шляхетністю і делікатністю, яка своїм ясним поглядом і щирою усмішкою відразу створювала дружню атмосферу. В присутності цієї вродливої, завжди елегантно вдягненої жінки усі почували себе якось святочно і весело. Молимося за спокій її душі.

Десять років пізніше, 14 травня 1990 року, померла **Марійка Пахолок**, яка була в нашому Відділі відданою членкою понад двадцять років. Марійка походила з української родини, яку разом з іншими її односельчанами виселили до Польщі. Її навчання проходило польською мовою у польській школі, однак свою рідну мову вона добре вивчила вдома. Маючи здібність до мов, Марійка по приїзді до Америки швидко опанувала англійську і почала заробляти, працюючи головним чином як прибиральниця. Один з її клієнтів, професор Мічіганського університету Джеймс Феррелл, став її справжнім

поклонником, вихваляючи її розум, сердечність і працьовитість. Для нас Марійка була щирим другом, веселою, дотепною розповідачкою, неодмінним помічником у всіх наших проєктах. Її щиросердечна вдача полонила нас усіх — там, де була Марійка, був невимушений сміх і веселий настрій. Залишила в смутку чоловіка Івана і дітей Марійку, Івася та Аню. Вічна їй пам'ять!

Нашою останньою втратою була **Катруся Рижа, з дому Косяк**, яка померла на цукрицю та хворобу серця 12 липня 1994 року, маючи 66 років, і залишила дітей Бориса та Мотрю і двох внуків. Її чоловік Адам Рижий помер кілька років перед тим. Катруся приєдналася до нашого Відділу в 1983 році і від 1991 до 1994 року була в управі стипендійною референткою, постійно листуючись з нашим стипендистом Боболом, семінаристом з Аргентини. За фахом Катруся була проєктувальним конструктором, "дизайнером", і працювала в фірмі Дженерал Дайнамікс поки не вийшла на пенсію. Катруся була дуже щирою, товариською і чесною людиною. Ніколи від неї не було чути нарікань, посуджувань когось чи взагалі слів зневіри чи огірчення. Вона жваво цікавилася всім, що діялося у світі, а зокрема в Україні. Любила і добре знала українську літературу і не раз читала нам доповіді, включаючи останню про Лесю Українку, добре опрацьовану і гарно виголошену. Пам'ятаємо цю милу людину і щиру приятельку для нас усіх і молимося за неї.

Ася Гумецька,
пресова референтка
50-го Відділу СУА.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ПОЖЕРТВИ ВІД 21 ТРАВНЯ ДО 15 ЧЕРВНЯ 1995 Р.

ТРИВАЛИЙ ФОНД

На Меморіальний Фонд ім. Анни Байко та Миколи і Марії Стисловичів **1,000.00 дол.** зложила

Оксана Байко.

На Тривалий Фонд ім. Юрія і Анізії Мицаків **1,000.00 дол.** зложили **Юрій і Анізія Мицаки.**

На Меморіальний Фонд ім. Віри і Михайла Мицаків **1,000.00 дол.** зложили **Юрій і Анізія Мицаки.**

ДАТКИ

500.00 дол. — Фонд ім. Лідії Савойки;

250.00 дол. — Surma Book & Music, Co.;

по 200.00 дол. — St. Marks Press Inc., Петро Грицик;

по 100.00 дол. — Борис Галаган, д-р Ярослав Рожанковський, Осип і Стефанія Порайки, Юліян і Марія Бачинські, Мирослав і Люба Прокопи, д-р Олег і д-р Іванна Ратичі, Стефан і Володимира Сливоцькі, д-р Іларіон і Світлана Чолгани, Василь і Ніна Федуняки;

по 75.00 дол. — Тиміш і Анна Гнатейки, 4-ий Відділ СУА;

по 50.00 дол. — Анна Політило, Теодор і Марія Угорчакі, Михайло Соф'як, Роман і Уляна Рондяки, Марта Рудик, Валентина Худовська, Василь і Ольга Явдошини, Оксана Рак, Лідія Кий, д-р Денис і Мира Стахіві, д-р Осип Данко, Василь і Маргарета Кеці, Стефан і Лідія Бойки, д-р Юрій і Христина Свищуки, д-р Віталій Богданів, д-р Оксана Фільварків, Зеновія Воробець, Олена Коровицька, Алла Черник;

по 40.00 дол. — Оріся Мішко, Марія Капліста, Анна Серант;

по 30.00 дол. — Юлія Крися, Василь і Параскевія Шпачинські, Галина Гомзяк, Євген і Євгенія Івашківи, Осип і Ольга Боби;

по 25.00 дол. — Віра Леджер, Микола Луцишин, Ольга Марущак-Кендел, Марта Данилюк, Дмитро Шумило, Оксана Луцька, Євстахія Гойдиш, Теодор і Олександра Костюки, Оксана Лукашевич-Полон, Ярослав і Теодозія Кушніри, Володимир і Параскевія Шпачинські, Ярослав і Ольга Городецькі, Віра Сендзик, Люба Дубно, Іван і Марія Жуковські, Олександр і Софія Скопи;

по 20.00 дол. — Дарія Ломницька, Ольга Цар, Люба кінах, Андрій і Катерина Буки, Анастасія і Петро Варихи, Іван і Стефанія Цьолки, Віра Левицька, Стефанія Чорнодольська;

по 15.00 дол. — Marta Pflanczer, Василь Осадчук, Микола Курчак;

по 10.00 дол. — Петро Бойчук, Софія Лонишин, Анна Грубець, д-р Андрій Турчин, Генрі Васло, Михайло і Анна

Іванціви, Оксана Ленець, Михайло Свинчук, Остап Гац, Ярослава Ставнича, Марія Слободян, Богдан і Оксана Богославці, Ярослав Волощук, Роман З. Запутьович, Теодосія Кічоровська, Євгенія Рубчак, Олена Качала, Емілія Ройовська, Анна Кібало, Володимир і Софія Сенежаки, Лев Височанський, Ольга Гнатик, Іван Черешна;

по 5.00 дол. — Оксана Чикаленко, Іван Купіно, Софія Судин, Михайло Кравацький, Ірена Климочко, Михайло Васишин, Йоланда Нешта;

2.00 дол. — Я. Гладун;

1.00 дол. — М. Гнатів.

Замість китиці квітів улюбленій мамі **Галині Сиротюк** в День Матері складаю **25.00 дол.** на потреби Українського Музею.

Євген Сиротюк.

З нагоди 50-літнього ювілею подружнього життя **Марії і Петра Івасишиних** складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ і надсилаю родичам щирі побажання на щастя, здоров'я та многая літа!

Наталія Сантарсієро.

ДАТКИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ ФОНД

1,000.00 дол. — д-р Богдан і Джоана Целевичі;

200.00 дол. — 28-ий Відділ СУА;

150.00 дол. — Юрій Малаховський;

50.00 дол. — Вадим і Марія Яровенки;

20.59 дол. — Мирослав і Любов Роговські.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Євстахія**, чоловіка моєї приятельки Соні Дідицької, складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Міра Залуцька.

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. інженера Ореста Мартиновича** складаю через 28-ий Відділ СУА **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Ірена Дзедзик.

У світлу пам'ять дорогого приятеля **бл. п. д-ра Дмитра Коструб'яка** складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Дружині Дарці і синові Романові з родиною висловлюємо щирі співчуття.

Роман і Ярослава Ракочі.

В пам'ять **бл. п. д-ра Романа Мороза** складаю **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ і висловлюю щирі співчуття родині.

О. К.

Замість квітів у світлу пам'ять **бл. п. Євгенії Дубас, Неонілі Раковської і Ярослави Піхурко** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Ліна і Василь Камінські.

В пам'ять нашої братової **бл. п. Павліни з Елієвих Клим**, що померла в Торонті 6 травня ц. р. на 99 році, складаємо **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ

Іванна та Ярослав Клими.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Миколи Шеремети** зложили на Український Музей: **90.00 дол.** — Параскевія Шеремета; **10.00 дол.** — Ілля і Марія Шевчуки.

Вшановуючи світлу пам'ять **бл. п. д-ра Василя Рудка** складаю **20.00 дол.** на потреби УМ.

Михайло Бойко.

В пам'ять **бл. п. д-ра Василя Рудка** складаю **100.00 дол.** на потреби УМ.

Анастасія Сочинська.

В пам'ять **бл. п. Теодозії Гурик** складаю **100.00 дол.** на потреби УМ. Чоловікові Іванові та дітям складаю щирі співчуття.

Д-р Марія Єфремова.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Марії Дзундзи** складаємо **60.00 дол.** на потреби УМ, через 7-ий Відділ СУА. Синів Юрієві і його родині висловлюємо щирі співчуття.

**Марія Струк, Ірена Петрик, Марта Гурин,
Євгенія Тиньо, Марія Барбич, Ірена Цапар.**

Замість квітів у пам'ять **бл. п. Ірини Федишин** складаю **100.00 дол.** на потреби УМ.

Стефанія Гніздовська.

In memory of **Mr. John Riznyk**, husband of Alexandra Riznyk —the first Ukrainian Museum President, we are donating **\$100.00** to the Museum's Building Fund.

Andrew & Anne Malan.

Через Комітет Розбудови УМ в Рочестері

Приятеліві **д-рові Володимирові Мотиці** складають щире подяку за його гостинність і жертвують **300.00 дол.** на розбудову Українського Музею

**Мирон й Ірина Руснаки з Рочестеру, Н.-Й.
Роман й Іванна Припхани з Чікаго, Ілл.**

Замість квітів в пам'ять **бл. п. Михайла Малинівського** складаю **20.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ, а родині висловлюю глибокі співчуття.

Іванна Мартинець з родиною.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ігоря Єйни**, сина Миколи і Анни Єйни, членки 47-го Відділу СУА і приятелі жертвують **750.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Родичам з дітьми і внуками складають щирі співчуття: **100.00 дол.** — Михайло Єйна; **50.00 дол.** — Марія Кульба; **30.00 дол.** — Зенон і Дарія Елієві; **по 25.00 дол.** — Людвик і Аріядна Бахи, Джен і Сем Маркізи, Іванна Мартинець, Володимир Мотика, Віра Пестик, Мирон й Ірина Руснаки, Роман і Анна Чорнобілі, Ростислав і Таня Шутери; **по 20.00 дол.** — Ярослав Борачок, Орест й Ірена Гафтковичи, Роман і Люба Домбчеські, Микола і Марія Лилаки, Анна Капітан, Катя Кузиляк, Володимир і Мирослава Приймаки, Теодозій Пришляк, Любомир і Люба Шмігелі, Іван Шурин; **по 15.00 дол.** — Степан і Ольга Ганушевські, Марія Джус з родиною; **по 10.00 дол.** — Ірма і Петро Барани, Тамара Гривнак, Наталія Гуран, Олена Довгалюк, Марія Костів, Іван і Марія Крамарчуки, д-р Зенон й Ірина Михайлюки, Василь та Ірина Семанюки, Анастасія Смеречинська, Анна Сохоцька, Марія Сипяк, Мирон і Галя Тицькі, Ірина Шмігель; **по 5.00 дол.** — Михайло і Дарія Лесіви, Ольга Червінська.

В пам'ять нашого дорогого сина **Ігоря** складаємо **200.00 дол.** на Будівельний Фонд Українського Музею.

Микола і Анна Єйни, Рочестер, Н.-Й.

Замість квітів на свіжу могилу **Ігоря Єйни** пересилаємо **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Родині складаємо наші щирі співчуття.

Любомир і Анна Галуги, Рочестер, Н.-Й.

В пам'ять Михайла Малинівського, батька Наталки Олексин, складають **30.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ

Микола і Анна Єйни.

В 50-ту річницю трагічної смерті моєї родини **Коштовських**, які загинули 3 березня 1945 р. в селі Павлокома, в їх пам'ять складаю **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Ольга Червінська.

ПОЖЕРТВИ ВІД 1 ЛЮТОГО ДО 20 БЕРЕЗНЯ 1995 РОКУ.

У світлу пам'ять **бл. п. Стефанії Крушельницької** складаю **50.00 дол.** через 64-ий Відділ на потреби УМ.

Ярослава Стасюк.

У світлу пам'ять **бл. п. Стефанії Крушельницької** складаю **25.00 дол.** через 64-ий Відділ на Будівельний Фонд УМ.

Володимира Івануса.

У світлу пам'ять **бл. п. Ярослави Салик** складаю **25.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ через 64-ий Відділ.

Володимира Івануса.

У світлу пам'ять **бл. п. Олени і Михайла Островерхів** складаю **30.00 дол.** через 64-ий Відділ на Будівельний Фонд УМ.

Ярослава Стасюк.

Вшановуючи світлу пам'ять **бл. п. Стефанії Крушельницької "Тіті"** складаємо **50.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ. Іні та всім членам родини висловлюємо глибокі співчуття.

Христя і Ярослава Стасюки.

В пам'ять **бл. п. Ярослави Салик** складаємо **100.00 дол.** на потреби УМ.

64-ий Відділ СУА.

В пам'ять **бл. п. Стефанії Крушельницької** складаємо **10.00 дол.** на потреби УМ.

64-ий Відділ СУА.

В пам'ять **бл. п. Ольги Масюкевич** складаємо **10.00 дол.** на потреби УМ.

64-ий Відділ СУА.

В пам'ять **бл. п. Марії Левицької** складаємо **10.00 дол.** на потреби УМ.

64-ий Відділ СУА.

В пам'ять **бл. п. Ярослави Салик** складаю **10.00 дол.** через 64-ий Відділ СУА на потреби УМ.

Христя Навроцька.

Замість квітів на могилу **бл. п. Омеляна Логуша**, брата Гироніма Логуша, складаю **50.00 дол.** на потреби УМ. Шановному братові і всій родині висловлюю сердечні співчуття.

Марта Данилюк.

Замість квітів на могилу **бл. п. Омеляна Логуша**, брата Гироніма Логуша, складаю **20.00 дол.** на потреби УМ і висловлюю щирі співчуття для цілої родини.

Ольга Фостяк.

Замість квітів в пам'ять **бл. п. Ольги Маланяк** складаємо **25.00 дол.** на потреби УМ.

Марія і Мирослав Лабуньки.

Замість квітів у пам'ять **бл. п. д-ра Миколи Войтовича** складаємо **25.00 дол.** на потреби УМ.

Марія і Мирослав Лабуньки.

Замість квітів у пам'ять **бл. п. Наталії Лукіянович** складаю **25.00 дол.** на потреби УМ.

Марія Лабунька.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Микола Кулинич** складаємо **50.00 дол.** на потреби УМ.

Тамара і Порфирій Панкевичі.

Замість квітів на могилу **бл. п. д-ра Василя Кінала** складаю **50.00 дол.** на потреби УМ.

Д-р Іларіон Чолган.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "НАШОГО ЖИТТЯ"

(ПОЖЕРТВИ ВІД 15 ТРАВНЯ ДО 15 ЧЕРВНЯ).

Замість квітів на могилу **бл. п. Ольги Гарванко**, почесної голови нашого відділу, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

54-ий Відділ СУА у Вілмінгтоні, Дел.

В пам'ять **бл. п. Катерини Хом'як** складаю **15.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя".

Катерина Кобаса.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Володимира Салюка**, батька Звенислави Лебедович, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Родині висловлюємо наші щирі співчуття.

89-ий Відділ СУА, Кергонксон, Н.Й.

Замість квітів на могилу **бл. п. Романа Гараса**, чоловіка членки нашого відділу Анни Гарас, складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Опечаленій родині висловлюємо наші щирі співчуття.

91-ий Відділ СУА, Бетлегем, Па.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ігоря Єйни** складаємо **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". Висловлюємо найщиріше співчуття батькам покійного Нусі і Миколі.

**Членки Гуртка книголюбів ім. Олени
Залізняка в Рочестері, Н.Й.**

In memory of the late Michael Kuzuw, husband of our member and former president Kathrin Kuzuw, the following donations were made to the UNWLA press fund in addition to an earlier donation of \$170.00 collected through UNWLA Branch 65 in New Brunswick, N.J.: **\$30.00** — Oleh T. and Joanna M. Ratych; **\$20.00** — Father Paul and Vira Labinsky, O. and J. Horodecky, O. and J. Holowinsky, D. Orichowsky, O. and J. Ratych; **\$10.00** — M. and M. Hatald, S. and J. Lonyshyn, O. and J. Jashchyshyn, J. and V. Stojko, Irena Starozytnyk, Maria Slobodian, T. and P. Pankevych, UNWLA Branch 65; **\$5.00** — Irena Hron, Olha Chomut, J. Bukachevsky, M. Slobodian.

Замість квітів в двадцяті річницю смерті мого незабутнього чоловіка **бл. п. Василя Гузара** складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя".

Дарія Гузар.

Жертводавцям щиро дякуємо!

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Василя Пасічника**, чоловіка моєї приятельки складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу.

Дарія Гузар.

СПРОСТУВАННЯ

У "Нашому Житті" за квітень ц. р. у пожертвах на Пресовий Фонд (стор. 32, друга колонка, шостий рядок зверху) слід читати: 66-ий Відділ СУА, Нью-Гейвен, Конн.

У лютому числі журналу "Наше Життя" на стор. 32 слід читати: "Замість квітів на свіжу могилу мого брата **бл. п. о. Євгена Гарабеча** складаю **500.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.
Ярослава Совган".

УСМІХНИСЯ!

ДОБРИЙ МАЙСТЕР

Марійка: — Грицю, твій молоток забиває цвяхи, мов блискавка!

Гриць: — Ти думаєш, так швидко?

Марійка: — Ні, але ти ніколи не попадаєш двічі в те саме місце!

МЕДИЧНИЙ ФОНД ДІТЯМ І МОЛОДІ — ЖЕРТВАМ ЧОРНОБИЛЯ

(ПОЖЕРТВИ ЗА ТРАВЕНЬ 1995 Р.)

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У світлу пам'ять трагічно загинулого нашого дорогого брата і швагра **бл. п. Юрія Ломаги** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля зложили такі особи: **500.00 дол.** — Мирослав і Марта Ломаги; **200.00 дол.** — Марія Ломага; **100.00 дол.** — Юрій і Ольга Руденські; **по 50.00 дол.** — Зорян і Дарія Городиські, Тарас і Ксеня Козбури, Нестор і Люба Козбури. **Разом 950.00 дол.**

У світлу пам'ять **бл. п. Наталії Петрини 25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля складає **Марія Гром'як.**

Замість квітів на могилу зібрано 3 травня 1995 р. в честь **бл. п. Івана Юхимовича-Сухаренка 220.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Микола Веремієнко.**

У світлу пам'ять **бл. п. Агафії Вох**, мами Олі Доманської, членки 71-го Відділу СУА в Джерзі Ситі, Н.-Дж., членки Відділу і приятелі зложили на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **100.00 дол.** — Оля і Таден Доманські; **по 20.00 дол.** — Галина й Юрій Доманські, Марія і Михайло Глушки; **по 10.00 дол.** — Ярослава і Мирослав Кардаші, Галина Гаврилюк, Ніна Ковбаснюк, Катерина Коць, Марія Куца, Анна й Іван Вішки, Галина і Володимир Білики, Стефанія Штомпіль, Емілія Вох, Марійка Гадевич, Христина і Теодор Кахничі, Стефанія і Теодор Білоуси, Стефанія й Іван Цьолки, Стефанія Мацях, Стейсі Сибі, Михайло Федор; **по 5.00 дол.** — Степан Максимчук, Павло Фуга, Аліна Костів. **Разом 315.00 дол.**

Замість квітів на могилу мого найдорожчого чоловіка **бл. п. Романа** складаю **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Люба Тимчук.**

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ірини Балюти** через 97-ий Відділ СУА **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля зложила колишня членка 97-го Відділу в Баффало **Наталія Пруць.**

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Ірини Балюти**, довголітньої членки нашого Відділу, складаємо пожертву в сумі **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **97-ий Відділ СУА в Баффало.**

Замість квітів на свіжу могилу нашої приятельки **бл. п. Ірини з Давидовичів Балюти** складаємо **30.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Люба і Володимир Делькевичі.**

У світлу пам'ять мого брата **бл. п. Івана Крука** складаю через 35-ий Відділ СУА **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Анна Крук.**

У пам'ять **бл. п. Володимира Барана** складаємо **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Проф. Петро і Леся Гої.**

У пам'ять **бл. п. Володимира Барана**, чоловіка нашої членки Анни Баран, складаємо **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

1-ий Відділ СУА в Нью-Йорку.

У світлу пам'ять **бл. п. Марії Черник** складають **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля **Бернард і Анна Кравчуки.**

У пам'ять незабутньої приятельки **бл. п. Нусі Сокольської** складають **25.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля **Степан і Катря Оприски.**

У пам'ять мами Олі Шевчук, **бл. п. Марії Катинської**, яка відійшла у вічність 18 травня ц. р. зложили на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **100.00 дол.** — подружжя Шевчуків; **50.00 дол.** — пані Р. Стадник; **30.00 дол.** — подружжя А. Шевчуків; **по 25.00 дол.** — подружжя М. Бокалів, подружжя Р. Гедманів, подружжя В. Кравчуків; **по 20.00 дол.** — пані О. Бокало, пані Катерина. **Разом 295.00 дол.**

З РІЗНИХ НАГОД

З нагоди 90-ліття нашої дорогої мами **Анни Воляник-Баран** складаємо **90.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Ольга Дем'янчук, Мирослава Голубець, Олег Воляник.**

З нагоди 50-ліття подружнього життя **д-ра Степана і Олі Куриласів** складаємо **50.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Оля і Богдан Дем'янчуки.**

ЖЕРТВОДАВЦІ	дол.
95-ий Відділ СУА в Кергонксоні, Н.-Й.	1,000.00
Іван Цересна, Колумбус, Ог.	50.00
Людмила Морозова, Гантер, Н.-Й.	250.00
Віра Савойка переслала від Фонду імені бл. п. Лідії Савойки — Нью-Йорк, Н.-Й.	500.00

СУСПІЛЬНА ОПІКА

ПОМІЧ "БАБУСЯМ"	дол.
30-ий Відділ СУА в Йонкерсі, Н.-Й.	110.00
24-ий Відділ СУА в Елізабеті, Н.-Дж.	110.00
1-ий Відділ СУА в Нью-Йорку, Н.-Й.	110.00
99-ий Відділ СУА у Вотервліті, Н.-Й. (для двох "Бабусь")	220.00

Щиро дякуємо

Ліда Черник,
референтка Суспільної опіки СУА
Анна Рак,
скарбничка Суспільної опіки СУА.

НАШИМ ДІТЯМ

ОЛЯ ГАЄЦЬКА

МАЛИЙ

МАРКІЯН

Гарячі соняшні промені котилися по дахах будинків чепурного німецького міста, а розпечені на кам'яні хідники розганяли дітей і дорослих до парку, який дихав свіжою зеленню літа.

До дверей малої кімнати одного з будинків хтось постукав:

— Маркіянчику! Чи ти вже закінчив пакувати свої речі, бо я не хочу, щоб ми запізнилися, — сказала мама.

На долівці сидів хлопчик і пильно складав свої улюблені картинки "динозаврів" до малої коробочки, щоб показати збілочку бабусі та малим приятелям його вакаційних днів.

Тато Маркіяна є диктором української радіо-передачі. Маркіян гордиться своїм татом, бо хоч він ще не зовсім розуміє всього, про що говориться в передачі, але знає, що її слухають українці в цілому світі. Він знає, що дуже багато там розповідей про долю нашої незалежної України, про вибори до Верховної Ради, про хворих дітей, що потерпіли в чорнобильській катастрофі тощо. Маркіян молиться, щоб була згода у нашій молодій державі, щоб людям було краще жити та щоб новий президент був добрий для України і ніколи не допустив до втрати її незалежності. Хлопчик любить слухати українських пісень, що звучать в передачі у радіо, а особливо одну: "Засяло сонце золоте — народ збудивсь зі сну". Тоді він маршує і співає.

— Матусю, а не забудь покласти до валізи іграшки та солодку кістку для Циганика.

Циганик — це невідступний товариш його вакаційних забав — великий пес його бабуні, що вилискує до сонця гладкою чорною шерстю.

Ось вони вже в одній з прекрасних українських осель в Америці, що нагадує гори Карпати та пишається чудовою дерев'яною гуцульською церквою. Після теплих привітань з бабусею Маркіян з Цигаником стрілою біжать на річку. Там він може спокійно поговорити з улюбленим песиком та розказати про те, що кращого пса як Циганик він не бачив, та про те, як довго він чекав на цю вакаційну зустріч. За ним тишенько спостерігає бабуса та тішиться своїм дорогим внуком.

— Знаєш, Маркіянчику, що твої маленькі рожеві приятелі саламандри теж на тебе чекають, — каже вона про милі маленькі сотворіння, що плигають поміж камінчиками на дні прозорої води у річці.

— Пст!.. — Маркіян наказує Циганикові не гавкати, щоб не сполохати їх. — Я привіз нову сітку, назбираю для них комашок, нагодую та знову випущу в річку, де вони будуть вільно плавати, бо вони, як люди та звірята, люблять свободу.

Маркіян радів, що зможе перебути літо у бабуні серед прекрасної природи.

БІЛЯ РІЧКИ

У кота зелені очі
І біленькі лапки.
Ходить котик біля річки,
Дивиться на жабку.

Нахилився над водою
Наш цікавий котик.
Замочив біленькі лапки
Вусики і ротик.

Що за чудо? Що за диво?
Зрозуміть не може.
У воді так добре плава
І на мишку схоже.

— Ква! — гукнула йому жабка
Якнайголосніше.
— Не збирайся мене ловити,
Я тобі не миша!

І під воду... Тільки хвилі
Розійшлися колом.
Ходить котик біля річки,
Дивиться довкола.

УСМІХНИСЯ!

БАЙКА

Тату, що таке байка?
— А це коли тварини, ну прикладом осел і свиня,
розмовляють так, як оце ми з тобою.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

29 травня минув рік, як відійшла у вічність моя приятелька **Надя з Лозинських Данилюк**.

Наша дружба почалася з дитячих років у місті Ходорові.

Батько Надійки був урядником в цукроварні. Надя була старша від мене і моя мама наказувала мені слухати її. Коли я бігла далеко, Надійка показувала, як далеко могу бути від її хати: "Тут, коло наших сходів, буде добре бавитися". Це "тут" я добре пригадую собі, бо Надя любила бути "вдома". Найкраще почувала себе у своїй хаті, прибраній чудовими вишивками.

У Ходорові ми ходили до "Рідної Школи", виступали на шкільних концертах, у виставах або на "фестивалах". Машеруючи на шкільній площі, співали "Нехай знають всі довкола, що нас вчила "Рідна Школа".

Потім Надя вчилася у гімназії Сестер Василіянок у Львові. Під час радянської окупації ми вчилися в десятирічці в Ходорові. Коли прийшли німці, Надя, закінчивши школу, працювала в українському допомоговому комітеті у Львові.

У 1944 році почалася наша мандрівка на Захід і ми з Надею розлучилися. У Баварії, в місті Ляндсгуті я зустріла Надю, що приїхала з родичами і братом. Тут Надя вчила мене вишивати низинкою, яворівкою і гладдю, бо в тому вона була мисткинею.

Після приїзду до Нью-Йорку ми кожної неділі зустрічалися коло церкви св. Юра, а згодом я була запрошена на весілля Наді. З Євгеном Данилюком я познайомилася у Мюнхені і була рада, що він буде чоловіком Наді, бо знала його добру і веселу вдачу.

Прийшов на світ перший син Нестор, потім Адріян. Данилюки купили хату і ми рідше зустрічалися.

Минули роки і раптом страшна вістка: Євген помер на атак серця. Я прийшла на Панахиду і не могла стримати сльози, коли побачила Надю. Вона клячала коло голови чоловіка, що спочивала на чудовій вишиваній подушці. Почалося життя вдови, смуток і труднощі, які Надя поборювала завдяки родичам і братові Любкові.

Сини росли, добре вчилися. Надя працювала в адміністрації США. Сини закінчили студії, молодший одружився. А за кілька тижнів повідомила мене, що лікарі підтвердили в неї тяжку невиліковну недугу. Я пригадала собі, що недавно Надя читала мені телефоном свій заповіт. В ньому було сказано, що вона бажає, щоб на домовину положили три рожі — жодних вінків. І щоб сини не забували вуйка Любка, як її не буде.

Ми часто розмовляли телефоном. Надя була спокійна, але час від часу повторювала: "Так Бог хоче". Останній раз я була в неї перед Великоднем. Вона часто пила воду, уста її були опухлі і спалені від ліків. Ми довго говорили, згадували дитячі роки. "Пам'ятаєш, як ми всі були вліті в Ямні, в Дорі. Я з татом від'їжджала додому, а ти з мамою нас проводжала? — запитала Надя. — Ми дивилися у вікно вагона, поїзд помалу набирав швидкість. Ти бігла і плакала: 'Вуйку Іванку, затримай поїзд, хай віддасть Надійку'".

Я обняла і поцілувала Надю, бо відчула, що бачу її востаннє. Коли прийшла додому, подумала, як дуже я хотіла б, щоб поїзд життя ще на короткий час зупинився і "віддав Надійку". Та дарма! Якщо йому призначено везти когось туди, звідки нема повороту, він зупинок не має!

Залишається добра пам'ять!
Н. Н.

86-ий Відділ США в Нью-Джерзі зі смутком сприйняв вістку про відхід у вічність 28 лютого 1995 р. довголітньої членки **Зеновії Приймак-Пітьо**.

Життєва дорога Зеновії не була легкою. Народилася вона 17 серпня 1925 р. у Стрию, де батько Михайло був учителем. В 1934 році померла її мати, осиротивши дві доньки. Воєнна хуртовина розбила родину. В 1940 році більшовики замордували сестру Дарію, а в 1944 р. Зеновія була змушена з батьком виїхати до Німеччини, щоб рятувати своє життя. Там вони тяжко працювали на фабриці. Дальша доля не була лагідною, бо батько захворів на запалення легенів і залишив Зеновію круглою сиротою в чужій країні. Повоєнний час тяжко відбився на українцях, яких більшовики насильно вивозили до Росії. Щоб рятувати молоду людину, опікунка Зеновії постаралася про відповідні документи на прізвище Софії Вільневської і забрала її зі собою до міста Тарнова у Польщі. У Тарнові Зеновія працювала в аптеці техніком. Там зацілила свого друга життя Ореста Пітя і в 1960 р. вони одружилися. Молоде подружжя замешало у місті Катовице, де народився їхній син Володимир.

Життєва мандрівка родини Пітів дозволила їм зупинитися в США, де від 1967 року проживали постійно в Ньюарку, Нью-Джерзі. Там Зеновія відразу включилася в громадське життя і вступила до Союзу Українок Америки.

Бл. п. Зеновія залишила у глибокому смутку чоловіка Ореста та сина Володимира з родиною. Прощай, дорога союзянко!

Марія Полянська,
пресова референтка
86-го Відділу США.

ГОЛОВНА УПРАВА СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ
Лідія Бурачинська
Іванна Рожанковська
Марія Савчак

Анна Кравчук — голова СУА

ЕКЗЕКУТИВА

Ольга Тритяк — 1-ша заступниця голови
Наталія Даниленко — 2-га заступниця голови для справ організаційних
Марта Богачевська-Хом'як — 3-тя заступниця голови для справ культури
Ірина Куровицька — 4-та заступниця голови для справ зв'язків
Іванна Ганкевич — протоколярна секретарка
Варка Бачинська — кореспондентна секретарка
Рома Шуган — скарбничка
Таїсса Турянська — фінансова секретарка
Лідія Білоус — вільний член
Софія Геврик — вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Люба Фірчук — музейно-мистецька
Ока Грицак — виховна
Лідія Черник — суспільної опіки
Люба Біловощук — стипендій
Ярослава Рубель — пресова

Ірена Чабан — головний редактор журналу "Наше Життя"
Тамара Стадниченко — редактор англійської частини журналу

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Лідія Колодчин — Дітройт
Оксана Фаріон — Філадельфія
Надія Савчук — Нью-Йорк
Марта Стасюк — Північний Нью-Йорк
Ярослава Мулик — Нью-Джерсі
Іванна Шкарупа — Огайо
Анастасія Хариш — Чикаго
Люба Кінах — Нова Англія
Теодозія Кушнір — Південний Нью-Йорк

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Іванна Ратич — голова
Марія Томоруг — член
Розалія Полчі — член
Марія Дорожинська — заступниця
Лідія Фіцалович — заступниця

Ольга Рибаків — парламентаристка

THE NATIONAL BOARD OF THE UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.

HONORARY PRESIDENTS

Lidia Burachynska
Iwanna Rozankowskyj
Maria Savchak

Anna Krawczuk — President

EXECUTIVE BOARD

Olga Trytyak — 1st Vice President
Natalia Danylenko — 2nd Vice President
Martha Bohachevsky Chomiak — 3rd Vice President
Iryna Kurowyckyj — 4th Vice President
Iwanna Hankewycz — Recording Secretary
Barbara Bachynsky — Corresponding Secretary
Roma Shuhan — Treasurer
Taissa Turiansky — Financial Secretary
Lydia Bilous — Member-at-Large
Sophia Hewryk — Member-at-Large

CHAIRS

Luba Firchuk — Art/Museum
Oka Hrycak — Education
Lidia Czernyk — Social Welfare
Luba Bilowchtchuk — Scholarship
Jaroslawa Rubel — Student Sponsorship Program
— Press

Ірена Чабан — Editor-in-Chief "Our Life"
Тамара Стадниченко — English editor "Our Life"

КАНЦЕЛЯРІЯ СУА / UNWLA Inc. HEADQUARTERS:

108 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 533-4646 Директор — **Омеляна Рогожа**
Години урядування: від 10:00 до 4:00 по пол.

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА / UNWLA Inc. SCHOLARSHIP PROGRAM:

P.O. Box 172, Holmdel, NJ 07733
(908) 888-0494 **Luba Bilowchtchuk**

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM:

203 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 228-0110 Fax (212) 228-1947

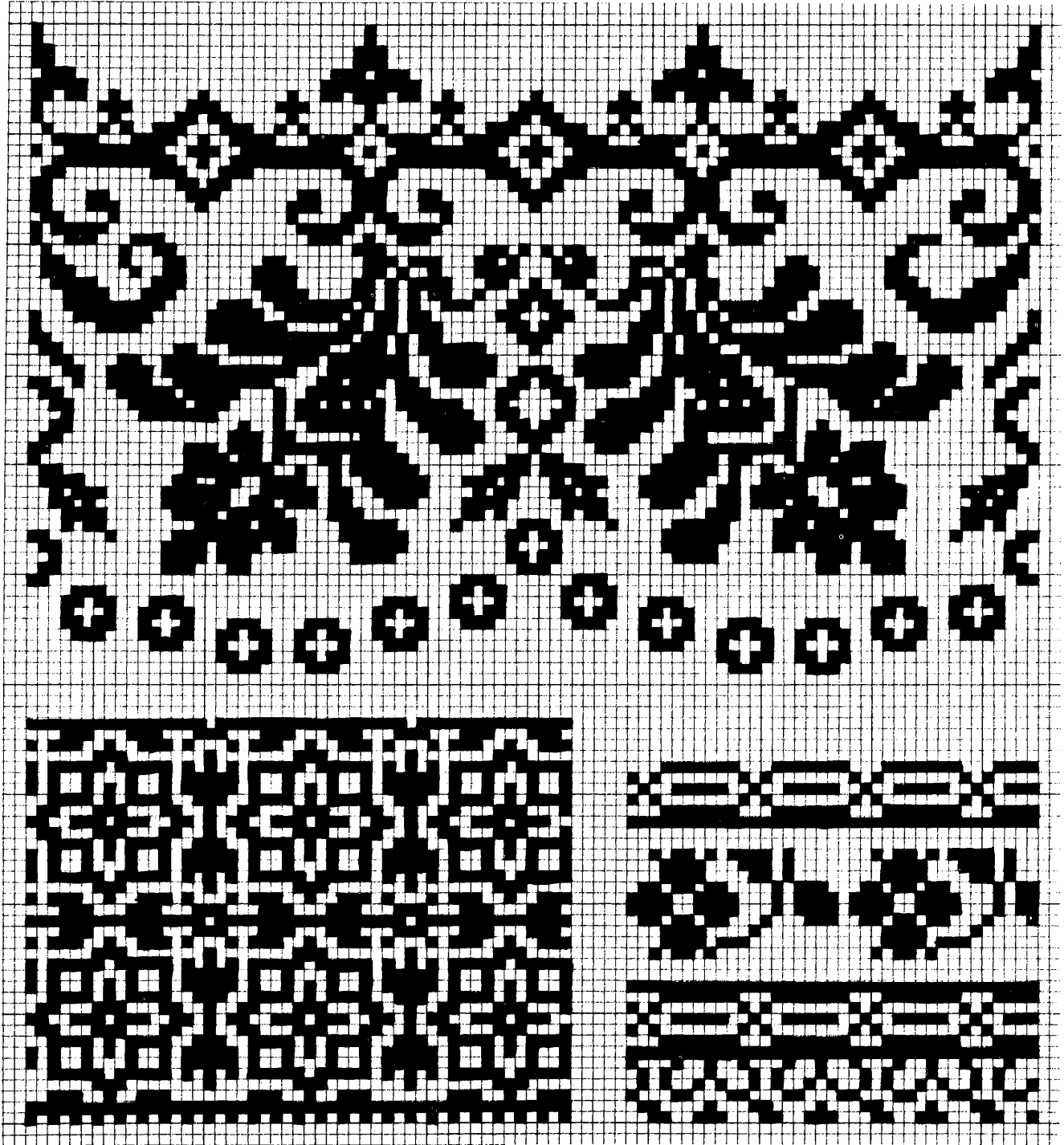
ПРЕДСТАВНИЦТВА "НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ: Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate, London W24HG, England

АВСТРАЛІЯ: Postup Ukrainian Cooperative Trading Society Limited, 928 Mount Alexander Rd., Essendon, 3040, Australia

"Second-Class Postage Paid at New York, N.Y. and at additional mailing offices" (USPS 414-660)

108 Second Avenue, New York, N.Y. 10003

*Взір на долину рукава жіночої сорочки (вгорі). Взори на манжети (внизу). Село Угринів, Сокальщина. Із збірки Ірини Кашубинської.
The embroidery design for the bottom of a woman's sleeve (top). Designs for the cuffs. Origin — village of Uhryniv in the Sokal Region of Ukraine. From the collection of Iryna Kashubynska.*